

REGELE MIHAI I DE ROMÂNIA

ȘI SFÎRȘITUL RĂZBOIULUI

pag. 8-9

Nr. 17
(272)

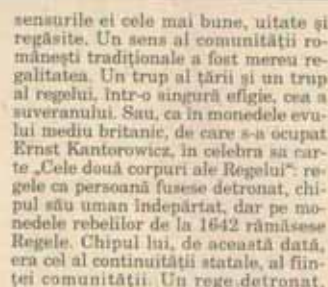
26 aprilie-2 mai 1995

Gabriela Adameșteanu
România văzută de la

pag. 5
Strasbourg -
corespondență specială

Servicii secrete
românești pag. 13

Cezăr Baltag pag. 31
Datini de Paști

senzurile ei cele mai bune, uitate și regăsite. Un sens al comunității românești tradiționale a fost mereu regalitatea. Un trup al țării și un trup al regelui. Într-o singură efigie, cea a suveranului. Sau, ca în monedele evului mediu britanic, de care s-a ocupat Ernst Kantorowicz, în celebra sa carte „Cele două corpuri ale Regelui”: regele ca persoană fusese detronat, chipul său uman îndepărtat, dar pe monedele rebelilor de la 1642 rămăsese Regele. Chipul lui, de acea dată, era cel al continuității statale, al ființei comunității. Un rege, detronat,

Se cunoaște acum cauza catastrofei aviatice de la Balotești. S-a remarcat deja cât de mult s-a brodat, fantazat, inventat pe seama cauzelor unui nefericit accident. Teoria conspirației universale și-a îmbunătățit substanțial ipotezele în aceste zile, fiind cele mai incredibile și imposibile de demonstrat presupuneri au fost emise în toate colțurile discursului publicistic privind urzurile mirșavă care ar fi provocat nenorocirea.

Ea nu putea fi exclusă, însă transformarea unei posibilități extrem de improbabile în mecanism de punere în mișcare a realității pare să fi devenit, de mai multă vreme, unul din instrumentele curioase de cunoaștere și interpretare a vieții și a lumii a români. Așadar, până la urmă, s-a constatat că eroarea de pilotaj, a unor excelenți piloți, de altfel, a produs catastrofa de la Balotești. În viață e și asta posibil: alăturarea unei singure erori unei serii constante de reușite și succese. Una nu le-a împiedicat pe celelalte, chiar dacă, precum la Balotești, le-a anulat, năpraznic, sensul.

În Germania, un recent număr al revistei *Der Spiegel* a găzduit o detaliată analiză a accidentului aviatice de la Balotești - mai exact, a erorii de pilotaj. Lucrurile sînt bine cunoscute. În articol sînt citați și mai mulți experți și piloți germani de Alrbus. A survenit, au spus germanii, un fenomen rar, dar cunoscut: „Der Tunnelblick” - „perspectiva tunelului” -, care ar însemna că, în afara gurilor de lumină, la intrarea și ieșirea din pasajul de întinerie, restul rămîne invizibil. Cu excepția a două instrumente pe care le-a acționat, fără succes, pilotul român n-a mai văzut, în cele cîte-

va secunde, nimic altceva. Salvarea ar fi stat în instrumentele din partea nevăzută a tunelului.

A nu vedea partea întunecată a tunelului nu este întotdeauna o fatalitate. Între alții, piloții de jet-uri, sau de state, sînt aleși, plătiți și instruiți să evite perspectiva tunelului, de cîte ori intră-n el. Din nefericire, piloții de avion plătesc ei înșiși cu viața omisiunea perspectivei timpului, în timp ce alte categorii de conducători își pot continua croaziera, în ciuda omisiunilor ce produc doar altora nefericire.

EMIL HUREZEANU

Perspectiva tunelului

De perspectiva restrictivă, omisivă, ucigașă a tunelului îmi aduc aminte în aceste zile de sîrbătoare. Sînt zilele de mare bucurie sufletescă ale Sfințelor Paști. Într-un gang de întinerie, în tranziția clar-obscurului, întinim și lumina. În urmă cu trei ani, de Sfințele Paști, în anul de grație 1992, sosea la București, pentru prima oară după 45 de ani, Regele României. În 1947 fusese alungat de dușmanii României, care l-au ținut departe de țară, într-un lung și de nepătruns, pentru mîntea obîgnută, tunel. După victoria asupra dușmanilor României, întoarcerea Regelui României în România devenise o nevoie a revenirii luminii după întinerie. Și soarea sa, de Paști, în 1992, a avut, la Putna, Suceava, București și Curtea de Argeș, strălucirea unei învieri, pe-trecută de întreaga comunitate, cu

într-o veritabilă tradiție monarhică, cum a avut și România, pleacă în exil doar cu propriul trup. Statura sa statală rămîne. Comunității români și sovietici, care în 1947, și după 1992, l-au alungat pe Regele României, nu știu ceea ce antregaliștii englezi din luna mai a anului 1642, doborîndu-l pe Carol I-ul, dar păstrîndu-l pe monede, n-au uitat, strigînd: „We fight the King to defend the King” („Luptăm împotriva regelui, ca să-l apărăm pe Rege”). Dar dușmanilor regalității din România nu li se poate cere mai mult, atîta vreme cît dînșii, luptînd împotriva regelui, îl apără, de fapt, mereu pe Rege. Nu ei au perspectiva tunelului. Cred că în tunel, și nevăzînd decît două, cel mult două guri de lumină nesigură ale lui, ziua de ieri și ziua de azi, stă acum comunitatea românească, care, de Paști 1992, și-a

oficiat învierea, în prezența Regelui ei. O abandonare a speranței, a memoriei bucuriilor comune, la fel ca a memorialului durerii, asigură și azi la noi ținutul jilav de cedări, resemnare defensivă, modestie cumîntită, înțelepciune resemnată, în cel mai bun caz, pe care se imprimă ceea ce eminența psiholog Drăgulețescu numea la începutul secolului: **pecetea neisprăvitului, săvîrșirea fără desăvîrșire**. Aniversarea venirii de Paști a Regelui, fără corpul său fizic, ar fi fost tocmai renunțarea la perspectiva tunelului. O atît de deplină muțenie a aniversării acestuia, în chiar rîndurile celor care atunci, de Paști 1992, nu mai puteau despărți trupul țării de capul său care este Regalitatea, ne anunță pecetea neisprăvitului, așternută pe începutul bucuriilor noastre, ca un strat de zăpadă pe un lan de grîu verde.

A nu uita, de fiecare dată, în chiar mijlocul întinericului, dar a transforma neuitarea într-un ritual, într-o împlinire mereu îmbunătățită, ne-ar fi sculat și din adormirea cu care nu ne mai amintim decît accidental de Piața Universității. De actul public de ieșire din anonimul rezistenței pasive, care a fost demonstrația din aprilie-mai 1990.

În perspectiva tunelului, intrarea și ieșirea din el contează cel mai mult. În mijlocul tunelului, cu mult înainte de înviere, apostolii, auzînd pentru prima oară cuvîntul, se întreabă: „Ce înseamnă a învia din morți?”. La această întrebare sîntem noi, românii, datori cu răspunsul, nu cu bucuria, chiar în aceste zile de Paști 1995.

Foto: Sorin Radu

CHESTIONAR '95

1. Rubrici preferate

- a) Editorial
b) Comentariu politic
c) Interviu săptămânii
d) Ancheta socială
e) Dosar „22” (teme de istorie)
f) Comentariu economic
g) Accent
h) Săptămîna politică pe scurt
i) Sondaje de opinie comentate
j) Eseu

- k) Pagina externă („Lumea”)
l) Cronică literară
m) Cronică de film
n) Cronică de teatru
o) Cronică plastică
p) Lansare de carte
r) Istoria religiilor
s) Curier
t) Viața cotidiană în Occident
u) Revista presei
v) Cronică parlamentară

2. Autorii (în ordinea preferințelor)

3. Ce nu vă place în „22”?
(rubrici, autori, articole, teme, aspect grafic)

4. Sugestii pentru personalitățile invitate la interviu săptămîinii

5. Rubrici și teme noi

Mulțumim cititorilor (în număr mult mai mare decît în alți ani) care ne-au răspuns pînă acum. Așteptăm în continuare scrisorile dumneavoastră.

„22”

Stimați prieteni,

În primul rînd vă rog să mă scuzați că vă răspund cu întîrziere la amabila dvs. invitație, dar niște necazuri în familie m-au împiedicat să vă răspund la timp.

În același timp vă restituț necompletat și formularul chestionarului, fiindcă nivelul meu de pregătire și bunul-simț nu-mi permit să fac aprecieri despre calitatea articolelor din revistă, semnate de niște oameni ce îmi sînt superiori din toate punctele de vedere.

Oricum, mie îmi place revista în întregime încă din anul apariției și trebuie să vă mărturisesc cu oarecare mîndrie că am colecția din anul apariției și pînă în prezent, la loc de mare cinste în bibliotecă.

Este adevărat că aș fi dorit-o cu mai multe pagini și în format mai mare, dar, avînd în vedere greutatea de tot felul prin care treceti dvs., oamenii presei, mă mulțumesc și cu formula actuală.

Cînd vă scriu aceste rînduri am intrat în Săptămîna Mare și vă rog să-mi permiteți să vă adresez creștinăscă urare „Hristos a înviat!”, o dată cu cele mai calde urări de sănătate, noroc, fericire și realizarea tuturor dorințelor.

Dumnezeu să vă ajute în această muncă grea și trezire a conștiinței oamenilor după bezna totalitarismului în care ne-am zblătuit patru decenii.

Cu stimă,

Dumitru Ionescu, Brașov, 17.04.1995

Stimată doamnă Gabriela Adameșteanu,

Vă scriu pentru a încerca să vă atrag atenția asupra unei chestiuni care, deși cu puțină vreme în urmă a zguduit opinia publică (cinastă) din această țară, riscă să re-cadă în uitare: este vorba despre ELISABETA RIZEA și povestea ei.

Vă rog să mă iertați dacă voi spune lucruri pe care le știți, păreri pe care le împărtășiți ori vă voi solicita acțiuni pe care dvs. le-ați hotărît deja. N-aș vrea să existe nici cel mai mic risc ca informații care încă mai pot fi obținute să se piardă și, mai ales, ca omul și faptele sale să nu își capete locul pe care le merită în conștiința întregului neam.

Elisabeta Rizea este un monument al românismului și luptei împotriva comunismului, care trebuie păstrat pentru eternitate în istoria noastră. Dacă nu ați cunoscut-o încă, grăbiți-vă să o vizitați, pentru a-i vedea lumina care îi iradiază din privire, pentru a-i cunoaște mintea limpede și așezată la cei 80 de ani pe care îi are, pentru a vă minuna în fața hotărîrii neclintite pe care a manifestat-o și a manifestat în continuare în lupta pentru ceea ce ea știe că este drept, pentru a-i asculta povestea nesfîrșitelor ei chinuri, pentru a vă cutremura în fața trupului schilodit de torturile călăilor comunisti, pentru a vă închina în fața ei.

Această femeie și povestea vieții ei trebuie să apară în viitoarele abecedere ale copiilor noștri ca model de iubire de țară, de culezantă, de dirigență, de martiraj. Chipul ei trebuie să devină o „figie” a României, să apară pe bancnote, să fie o „Marianne” a țării noastre.

N-ați vrea să inițiați și să contribuiți la o acțiune cu un asemenea obiectiv? Îmi este așa de toamnă că, în scurtă vreme, vom plînge amarnic că n-am stat mai mult de vorbă cu ea, n-am alcătuit un fond de documente Elisabeta Rizea pentru viitor.

Vă rog încă o dată să mă scuzați dacă am bătut la uși deschise, dar, ca om care cunoaște Nucușoara și oamenii ei de cîțiva ani buni, am crezut că-mi îndeplinesc o datorie față de acest fost – și, sper, viitor – cub al românismului și în fața Elisabeta Rizea.

Prof. univ. Dan Rădulescu, București

Domniilor redactori,

Vă mulțumesc pentru promptitudinea cu care ați publicat modesta mea relatare (nr. 12/22-29 martie a.c., pag. 2) despre prezentele românești în lucrarea „Imperial Habzburgic” (apărută în 1993 în editura Fayard).

Doream să vă semnalez că în textul tipărit s-au strecurat două mici greșeli (de fapt lipsite de importanță):

- a) Lucrarea citată are 809 pagini, nu 109;
b) Șeful de Stat Major al Misiunii Berthelot se numea Pétin și era în acel moment locotenent-colonel. În vara anului 1967, cu grad de general (evident, în rezervă), ne-a vizitat țara cu prilejul sărbătoririi a 50 de ani de la victoria armatei noastre la Mărășești. Nu are nici o legătură cu mareșalul Henry Philippe Pétain (1856-1951), eroul de la Verdun.

Cu stimă,

Horia Rădulescu, 24.03.1995

P.S. Interesante relații despre relațiile româno-ruse în primul război mondial se găsesc în recent apăruta lucrare a lui Pamfil Șeicaru. Tratatul de la Compiègne von Jäger a guvernului țarist ocupă spațiul ce li se cuvine și se întotăieșiază (afirmațiile) pe documentele secrete publicate de bolșevici după 1918.

Onorată redacție,

Sîntem dintre abonații care vă așteaptă revista cu nerăbdare și curiozitate (în sensul bun al cuvîntului).

În ce ne privește, ne alăturăm oamenilor auziți, care socotesc revista dvs. ca fiind cea mai bună sau una dintre cele mai bune din țară: revistă de înaltă ținută intelectuală și morală, de atitudine, în care autorii, pe probleme, analizează critic viața politică, socială, culturală etc. în evoluția ei din țară și nu numai.

Nu urmărim și nu ne interesează numai o anume rubrică și nici numai anumiți autori, nici nu știm cum am putea stabili o ordine preferențială între autori ce tratează probleme diferite.

Vă mulțumim deci pentru tot ceea ce faceți, pentru efortul de a ne informa, de a ne forma, de a ne clarifica, de a ne orienta, de a ne da speranțe!

Vă dorim putere pentru a continua astfel cu succes și audiență sporită.

M.J. Nan, Sibiu, 29.03.1995

Mult stimată doamnă Gabriela Adameșteanu,

Pe 16.04.1995, Radio Europa Liberă a transmis o masă rotundă, unde redactorul-șef al „Dimineații” a etichetat articolele publicate în cazul Patapievici ca dezinformatoare.

Revista „22” s-a preocupat și ea de acest caz, motiv pentru care m-am decis să vă scriu.

Cazul Soare trebuie analizat și judecat plecînd de la premisa că Puterea izează largu manu de declarații mincinoase și falsificări.

Astfel, în documentele aviomului recent prăbușit la Balotești nu era înregistrat securistul.

În eventualitatea că avionul nu s-ar fi prăbușit, o derăluire a acestui fals prin omisiune în documente oficiale ar fi putut fi contestată de autoritățile române, ca și existența securistului care s-a recomandat Soare, dar care ca orice securist are o mulțime de identități.

Presă a greșit cînd, comunicînd acest caz de la TAROM, nu a atenționat cititorii că puterea comunistă illesiană izează curent de minciună și falsuri și că

Redacția nu intervine în stilul scrisorilor. Uneori reduce din text, din motive de spațiu, dar păstrînd totdeauna opiniile cititorilor.

populația trebuie să manifeste un maximum de prudență înainte de a da crezare documentelor emise de guvernanți.

Andrei Preda, București, 15.04.1995

Stimată Gabriela Adameșteanu,
Sînt autorul cărților „Sarea la vremea ei” (C.R. 1985) și „Vasile cel neluat în seamă” (P.F. 1991) și am prezentat la Adunarea Uniunii Scriitorilor – februarie 1995 – o scrioare, care cred că interesează pe mulți, despre liniile culturii noastre.

Dacă în revista „22” s-ar putea să apară scrierile, aș fi recunoscător.

Subsemnatul Lică Rugină, prozator, membru al Uniunii Scriitorilor din România, vă aduc la cunoștință următoarele:

În anul 1991, am predat editurii Porto-Franco din Galați manuscrisul romanului „Dimineața Evei” (472 pag.). Din considerente pe care nu le-am înțeles, editura sus-amintită a hotărît că este mai bine să-mi trunchieze romanul și astfel, în 1993, a apărut (cu același titlu) primul volum al acestuia, cea de-a doua parte rămînd să fie editată în anul următor.

După succesul avut cu volumul I (critică favorabilă în reviste de specialitate, tirajul epuizat în timp record, premiul I la proză/1993 oferit de Societatea Scriitorilor „C. Negri” din Galați), am așteptat ca cea de-a doua parte (vol. II) a romanului să fie în atenția editurii, însă se vede treaba că m-am înșelat. Deși manuscrisul rămas pentru cel de-al II-lea volum a fost lecturat și vizat pentru tipărire (12 aprilie 1994), acesta nu a mai văzut lumina tiparului, nici măcar nu a fost trecut la report în planul editorial 1995. Motivul? Lipsa de bani pentru tipărire.

Atunci cum se explică faptul că această editură a scos de sub tipar tot felul de alte cărți ai căror autori nici măcar n-au stat „la coadă”, ca mine?! Oare nu am intrunit anumite criterii de ordin strict personal, pe care le practic, fără scrupule, directorul editurii, poetul Ion Chiric, care a editat cartea „Panait Istrati și Kominternul”, autor Mihai Ungheanu, în mai puțin de o lună de la predarea manuscrisului, două volume de sociologie ale unui profesor Ilie Bădescu, cărora are în planul din 1995 să le mai tipărească alte cărți; sau cartea „Greva pomanagiilor”, a lui Paul Everac; „Geneveva de Trabant”, de Nicolae-Paul Mihailescu; studiul critic „Alecsandri și Junimea”, de Elena Chiric (soția directorului editurii)? Las să se înțeleagă după cum vrea fiecare...

Am aflat că lucrarea domnului Ungheanu a fost subvenționată de Ministerul Culturii, unde dinseul este un personaj foarte important. Oare nu s-ar conveni ca din cele 100 de milioane date acestei edituri pentru tipărirea unor cărți (ai căror autori sînt pe sprîncenă) să mi se acorde și mie ceva bani pentru tipărirea celui de-al doilea volum al romanului „Dimineața Evei”?

Țin să precizez că acest roman l-am conceput în perioada 1980-1986, este o carte de virulentă critică socială pe care n-aș fi putut s-o public în condițiile trecute chiar dacă aș fi avut curajul să o prezint vreunei edituri din țară.

Înainte „beneficiar” de o cenzură ideologică, acum de opreliștile artificiale, și de cele mai multe ori interesate, puse de editori de teapa celui enunțat mai sus, care, incapabili să discearnă asupra adevăratei valori, preferă să publice „de-alde Everac”...

V-am adus la cunoștință toate aceste necazuri cu care, sînt convins, se confruntă și alți foarte mulți scriitori din România.

Lică Rugină

Din SUMARUL numărului viitor

- În exclusivitate pentru „22”: Horn Gyula, prim-ministrul Ungariei, și Miguel Angel Martínez, președintele Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (corespondență specială din Strasbourg de la Gabriela Adameșteanu)
- Cornel Ivanciuc: O radiografie a serviciilor secrete române
- O carte în dezbatere: Dan C. Mihăilescu și Gabriel Andreescu despre Cerul văzut prin lentila de H.-R. Patapievici

GABRIEL ANDREESCU

Politica externă: subiect de politică internă

Echipa română de negociatori privind Tratatul româno-maghiar a plecat spre Budapesta cu o sarcină care s-ar putea dovedi peste puterile ei. Voi sintetiza pentru cititor, în acest sens, evoluțiile cu semnificație diplomatică din ultimele săptămâni. Concluzia: politica externă românească nu mai poate câștiga oferind, în loc de realitate, numai un substitut de imagine, așa cum se întâmpla în urmă cu ani.

Surprinzător sau neglijent, Vocea României din 17 aprilie nota, într-un scurt text nesemnificativ, respingerea cu fermitate de către Klaus Kinkel, ministrul german de Externe (în întâlnirea avută cu Pavel Graciov și generalul Lebed), ideea veto-ului rus la „admiterea Poloniei, Ungariei și Cehiei în NATO”. Deci, în ciuda nenumăratei tratatului cu România, Ungaria reprezintă o opțiune fermă pentru NATO (și, implicit, pentru Uniunea Europeană). Existau și anterior documente ori luări de poziție în acest sens, dar ele nu au ajuns în atenția opiniei publice. Unul dintre cișeele vehiculate de presa din România se dăruie. Nu știu de ce tocmai Vocea României a spart acest câșec de presă, ținerea sub tăcere a informațiilor neplăcute privind eşecul tratatului cu Ungaria.

În aceeași perioadă, cotidianele, de la Adevărul până la România liberă, expuseseră, cu litere mari, declarațiile lui Miguel Angel Martinez: „Recomandarea 1.201 este depășită”. Dar nu părăsise țara președintele Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, că posturile de radio independente începeau să transmită interviuri cu informații ocolite până atunci: spre exemplu, faptul că Recomandarea 1.201 avea pentru România, ca și în cazul Slovaciei, o altă semnificație decât o are aceasta pentru alte țări membre ale Consiliului Europei (de vreme ce aplicarea recomandării fusese una din condițiile puse României de către Consiliul Europei - vezi Avizul 176 al Adunării Parlamentare a CE, în momentul când România a fost admisă în organismul paneuropean).

În privința declarațiilor lui Miguel Angel Martinez, ele reprezentau, evident, un sprijin pentru președintele Ion Iliescu și regiul său. S-a și amintit în presă despre relațiile pe care M.A. Martinez le avusese în România înainte de '89 și sprijinul ulterior oferit inițiatorilor de mineriade. Ceea ce nu se știe însă este un alt fapt: că Spania, pe care o reprezintă M.A. Martinez la Consiliul Europei, este în fruntea țărilor care se opun extinderii Uniunii Europene. În mod firesc, țările sărace ale Uniunii, care primesc astăzi principalul ajutor pentru depășirea decalajului care le separă de țările bogate, vor fi private de resursele ce se vor îndrepta spre noile venituri. Și pondera lor

în votul din interiorul UE se va diminua. Este de înțeles de ce parlamentarul spaniol a putut sprijini, în momentul dat, curentul românesc care se împotrivesc integrării.

Pe 19 aprilie a început Reuniunea Comitetului Parlamentar Mixt Uniunea Europeană-România. Au fost făcute cu acest prilej afirmații clare despre condiționarea intrării României în Uniunea Europeană și realizarea de către ea a unor tratate de bună vecinătate. În aceeași săptămână, președintele Comisiei de relații externe a Parlamentului ungar, Eörsi Matyas, a avut întâlniri cu liderii politici din România. Tema tratatului româno-maghiar a fost un subiect central al discuțiilor.

Dar evenimentul care schimbă radical cadrul discuțiilor de la Budapesta a fost cuvântarea lui Miguel Angel Martinez, la deschiderea sesiunii Adunării Parlamentare, luni 24.04.1995. Acesta a afirmat că revine asupra declarațiilor făcute la București. În urma vizitei în România a constatat o evoluție descendentă a drepturilor minorităților, în special a celei maghiare. Deși Recomandarea 1.201 este depășită la nivelul

MARTI 18 APRILIE

• Guvernul nu crede în remaniere

Partătorul de cuvânt al Guvernului, Ioan Roșca, a declarat că „la ora actuală, primul-ministru consideră că nu este oportună o remaniere”. În opinia premierului, remanierea „se fac atunci când este nevoie”. Săptămâna trecută, liderul PDSR, Adrian Năstase, anunțase că o remaniere guvernamentală este iminentă.

• Nicolae Văcăroiu solicită adoptarea urgentă a Ordonanței nr. 1

În urma unei întâlniri cu grupul parlamentar PDSR din Senat, primul-ministru Nicolae Văcăroiu a solicitat adoptarea urgentă a Ordonanței nr. 1/1995. Văcăroiu s-a declarat nemulțumit de soluția Camerei Deputaților, care a adoptat ordonanța, inclusiv 8 puncte apreciate de premier ca „inacceptabile”. Ordonanța nr. 1 prevede limitarea creșterii salariilor angajaților bugetari și a constituit motivația numeroaselor manifestații sindicale din ultimul timp.

• Nicolae Vrabieșcu redevine primar

Prin sentința Curții Supreme de Justiție, care a dispus rejudecarea procesului Nicolae Vrabieșcu-Guvernul României și a suspendat efectele juridice ale demiterii acestuia din funcția de primar al sectorului 6, Vrabieșcu își poate relua atribuțiile de primar. El a fost demis în martie 1994, în urma unui control efectuat de Prefectura Capitalei și de Corpul de Control al primului-ministru.

• Parlamentul decide cine va vota candidații TVR

Birourile Permanente ale celor două Camere au decis constituirea unui grup de lucru care să stabilească definiția termenului de personal de specialitate în vederea alegerii ce se vor desfășura în Radio și Televiziune pentru desemnarea noilor candidați pentru Consiliile de

specialitate, chiar și parlamentarii majorității au preferat să nu se pronunțe în această privință. Ei au recomandat salariaților celor două instituții să respecte legea.

MIERCURI 19 APR.

• Ion Iliescu în Polonia

Președintele Ion Iliescu, aflat în vizită oficială la Varșovia, a afirmat că este nevoie de refacerea unui cadru unic al integrării central-europene, România și Polonia avind obiective comune în ceea ce privește integrarea euro-atlantică.

• Intâlnire între liderii CDR și PD (FSN)

În urma unei întâlniri cu liderul Partidului Democrat, Petre Roman, președintele CDR, Emil Constantinescu, a anunțat convenirea concertării acțiunilor Opoziției Democratice pe baza unui program minimal. CDR și PD vor pune la punct, conform unui calendar, colaborarea în plan parlamentar la nivelul administrațiilor locale și în plan electoral. A doua zi, Petre Roman a contrazis inițiativa semnării unui acord.

• Constituirea grupului parlamentar mixt România-UE

La București a fost constituit grupul parlamentar mixt România-UE, a cărui principala sarcină constă în accelerarea procesului de integrare euro-atlantică a României. Parlamentarii europeni s-au interesat în privința priorităților legislative ale Parlamentului de la București, a realizării autonomiei locale, a situației Tratatului cu Ungaria și a problemei adopțiilor. În luna iunie a acestui an, România va depune oficial cererea de aderare la UE.

JOI 20 APRILIE

• Guvernatorul BNR: „Asistența FMI se va relua”

Guvernatorul Băncii Naționale a României, Mugur Isărescu, a declarat că FMI va relua în scurt timp asistența financiară acordată României. În ultimele luni, derularea acordului de împrumut semnat în decembrie 1993 a fost întârziată. Conform lui Isărescu, FMI va face, probabil în mai-iunie, prima analiză a acordului de împrumut care deblochează o tranșă de 285 milioane dolari.

• Markó Béla despre intâlnirea PDSR-UDMR

Liderul UDMR, Markó Béla, a arătat că intâlnirea de ieri a unor lideri ai partidului său cu reprezentanții PDSR reprezintă „un dialog firesc, de care ambele formațiuni au nevoie”. Acest prim dialog a avut un caracter explorator, urmînd ca la proxima ocazie să fie abordată problema Legii învîtmîntului. Inițiativa dialogului PDSR-UDMR a fost convenită de ambele părți.

VINERI 21 APRILIE

• Conducerea TVR și-a desemnat candidații

Conducerea Televiziunii Române și-a desemnat candidații pentru viitorul Consiliu de Administrație al acestei instituții: regizorul Tudor Mărăscu, realizatorul Ștefan Mărăscu, inginerul Sorin Dumitrescu și redactorul-șef Emanoil Isopescu.

• PDSR nu va sprijini motiunea PL '93
PDSR nu intenționează să sprijine motiunea PL '93 privind urgentarea semnării Tratatului româno-ungar. În opinia liderului social-democrat, Sergiu Cănușcu, această inițiativă l-ar pune pe negociatori într-o situație delicată.

• PRM sprijină în continuare Guvernul
Conform liderului PRM, acest partid nu este interesat doar de obținerea unor posturi în șeful doi al guvernării, ci și de o schimbare generală a politicii Executivului. C.V. Tudor a arătat că decizia finală privind oportunitatea sprijinirii PDSR în continuare va fi luată de Colegiul Director al PRM.

Rubrica realizată de
MARIAN CHIRIAC

Consiliului Europei, în cazul României ea rămîne valabilă, fiind un subiect al angajamentului luat la primirea acesteia în Consiliul Europei. Președintele Adunării Parlamentare nota, ca un motiv de îngrijorare, faptul că la București se refuză maghiarilor ceea ce se cere pentru românii din Ucraina. Avînd în vedere atmosfera din România, M.A. Martinez a insistat asupra monitorizării, în continuare, a felului în care România își respectă obligațiile asumate.

Perspectiva externă privind acțiunile noastre relativ la procesul de integrare europeană a României este astăzi în completă contradicție cu ofensiva internă împotriva Recomandării 1.201. La aceasta Ungaria nu va renunța în nici un caz, în substanță, dacă nu în forma ei. Ofensiva a fost condusă în ultimul timp de președintele Ion Iliescu și a ratat lamentabil: Dar și dacă ratează, și dacă are succes, Ion Iliescu nu pierde.

Administrație ale celor două instituții. Grupul este alcătuit din președinții celor două comisii pentru cultură, Gabriel Tepelea (PNTCD) și Adrian Păunescu (PSM), senatorii Radu Vasile (PNTCD) și Valer Suian (PUNR) și deputații Ovidiu Petrescu (PDSR) și Vasile Lupu (PNTCD).

La recomandarea senatorului Adrian Păunescu, Birourile Permanente ale celor două Camere au decis joi 18 aprilie că la alegerile viitoare nu vor putea participa muncitorii, portarii, șoferii, bibliotecarii, economiștii, dactilografii, contabilii, magistrații și mchiorii, pe motiv că nu fac parte din personalul de specialitate al instituțiilor. Deci cei care vor decide de data aceasta asupra candidaților sînt reporterii, redactorii, regizorii, tehnicienii, cameramanii, monteurii și crainicii. Parlamentarii nu s-au pronunțat însă și în privința celor care pot fi aleși, deși Marțian Dan și Ioan Gavra au susținut în mod insistent să se ceară salariaților din TVR și Radio să-și desemneze candidații din rândurile lor și nu din afara celor două instituții, cum s-a întâmplat în vara anului trecut.

Cum legea nu specifică dacă salariații instituțiilor în cauză sînt obligați să-și desemneze reprezentanții în Consiliile de Administrație din rîndul personalului de

N-avem de la cine aștepta promovarea reformei

Parlamentul României a adoptat nu demult două legi cu care – în principiu și cel puțin după nume – se face un pas înainte pe calea reformei economice: legea privind programul guvernamental de privatizare și legea insolvențabilității comerciale. Ambele au fost impuse prin votul arcului majorității care susține guvernarea actuală. Opoziția le-a respins ca inconsistente. În schimb, din partea legii caselor naționalizate, care confirmă exproprierea acestora, vine un mesaj net antireformă, de sfidare și desconsiderare a proprietății private.

În intervențiile sale recente, președintele Iliescu s-a manifestat cu vehemență împotriva celor care – pentru a-i prelua expresia – se dau drept reformiști, dar nu sînt, care refuză să recunoască reformele din România, deși acestea înaintează, și care mai și umblă cu pira pe la Banca Mondială, FMI și pe la cancelariile occidentale, punind bețe în roate asistenței financiare către țară și implicînd reformei. Și dinșul a respins, de altfel fără echivoc, pină la alegeri o participare a unor segmente ale Opoziției la guvernare, despre care s-a tot vorbit în ultimul timp.

În cadrul Opoziției au avut loc și sînt în curs mișcări politice care pot anunța reconfigurări importante ale acesteia, unele de fond, poate greu de deslușit cu precizie încă de acum. Este desigur de interes dacă aceste reconfigurări pot avea incidențe asupra perspectivelor reformei.

Deci care ar putea fi soarta reformei în noul context?

Ce ne-a venit de la Stînga?!

Cei de la guvernare se dau de stînga. Sub presiunea creditorilor externi, au consimțit să ia și măsuri, să le zicem, de dreapta, așa cum au făcut, deosebi anul trecut, în politica monetară și bugetară pe baza rețetelor FMI. Acceptă însă asemenea măsuri doar în stratul de la suprafață al economiei. La temelie, practică – pentru a obține, hai să-i spunem, o „medie de stînga” – comunismul cel mai ortodox, refuzînd atât preponderanța sectorului privat (de unde blocarea privatizării), cit și așezarea structurilor economice pe criteriile profitabilității (de unde absența măcar a unei mizime asanări în rîndurile industriilor falimentare!).

Din punctul de vedere al reformei în economia reală, cele două legi amintite mai sus și care au fost impuse de majoritatea parlamentară nu fac cituși de puțin pasul înainte pe care l-ar sugera numele lor. Programul guvernamental de privatizare este astfel conceput încît, prin dispersarea proprietății ce va ajunge la particulari, să excludă o privatizare a deciziei, de la care se putea aștepta o ameliorare a gestiunii; ea va rămîne în continuare în mina statului.

Legea insolvențabilității nu este un eufemism pentru o lege a falimentului doar în termeni, dar și în practică, deoarece a fost adoptată într-o asemenea formulă încît pur și simplu scoate de sub incidența ei complet regile autonome, pe de o parte, și societățile cu capital majoritar de stat aflate în supraveghere financiară, pe de altă parte. Adică, tocmai întreprinderile în rîndurile cărora se găsesc actualmente cele falimentare.

Din păcate, o Dreaptă nu există

Culmea este că Opoziția – care trece de dreapta, deși nu se știe de unde vine chestiunea aceasta! – atacă Puterea de la stînga și nu de la dreapta, așa cum a făcut-o de nenumărate ori. A făcut-o recent și atât de pregnant, cerînd în mod populist anularea ordonanței guvernamentale de urgență ce leagă creșterile de salarii de creșterile de productivitate a muncii, deși alternativă, economic vorbind, nu există la un control al salariilor pentru a nu se permite reambalarea inflației în măsura în care supapa pomajului rămîne închisă. Din păcate, pentru perspectivele, cel puțin la un orizont tangibil, ale reformei, aproape nimic nu pare să se schimbe în condițiile reconfigurării ce se conturează deoșdată în cadrul Opoziției. Șansa de mpuls din zona politicii a înfaptului reformei economice a fost și rămîne slabă.

N-au nici un motiv de îngrijorare cei de la guvernare care fac atîta caz ca nu și mva să vină Dreapta la putere. Nu o sar pentru că Opoziția nu are cine știe ce șanse în această direcție, dar și pentru că o Dreaptă în România nu pr ea există.

Cele două mari partide ale Opoziției actuale nu sînt deloc de dreapta. PD se declară el însuși de stînga. Iar PNTCD trece de dreapta doar pentru că insistă asupra anticomunismului. Nu trebuie însă confundat anticomunismul cu o doctrină economică de dreapta. Discursul economic al PNTCD, dacă într-adevăr exprimă doctrina acestui partid, este – cel puțin prin populism – nu de dreapta, ci de stînga. Oricum, nu are nici o legătură cu un liberalism care, indiferent de nuanțe, caracterizează o orientare de dreapta.

Cît privește mișcarea liberală – care ar putea constitui alternativa de dreapta de care se tem politicienii de la stînga –, aceasta rămîne în continuare mai mult o ipoteză decît o realitate. Spargerea – încă înainte de a se fi articulat cit de cit – a Alianței Civic-Liberale, care părea să ofere șansa cristalizării unui pol liberal al Opoziției, a dovedit încă o dată că, atunci cînd vorbesc mai abtîbir de unitate, liberalii se risipesc imediat și ni mai multe bucățele.

Proiectul constituirii acestui pol în Convenția Democratică nu are mai multe perspective. Din punct de vedere politic, este treaba d-lor Coposu și Constantinescu să reflecteze serios la manifestările aproape ostentative de fidelitate față de Convenție ale unora dintre cei ce se declară liberali și care au decis, cu prilejul recentelor rupturi politice, că nu pot concepe viața lor în afara Convenției. Totuși, atîția dintre aceștia au călătorit pe la mai multe partide și au cam uscat tot pe unde au fost. Iar PNL – ce ar urma să fie structura de articulare al proiectatului pol liberal – nu se prezintă cu o carte de vizită prea onorabilă. După ce, în urma unei campanii asidue de curtare a Convenției, nu reușiseră

să-l convingă pe dl. Coposu că sînt mai buni decît dl. Cîmpeanu, corifeii PNL-Quintus au luat-o pe ocolite, mîinzînd pe contestatarul stărilor de lucruri din Convenție, dl. Manolescu. Imediat ce au fost primiți în Convenție, pe mîna acestuia – care a admis să împartă propriul vot al PAC în Convenție cu PNL-Quintus –, marii corifei peneliști au început să-i curteze pe tărăniști și pe dl. Constantinescu, nu numai țînd isonul acestora, dar făcînd-o vîdit împotriva d-lui Manolescu. Repet însă: toate acestea sînt problemele d-lor Coposu și Constantinescu. Din punctul de vedere al reformei, esențial este însă altceva. Este aproape stupefiantă explicația diverșilor liberali – peneliști sau călători –, care nu concep viața lor politică fără Convenția Democratică: n-ar fi vorba de locurile pe listele de candidați pentru Parlament, ci pur și simplu de realizarea sub pălăria Convenției a unificării liberale. Explicația este aproape un nonsens, pentru că nu se poate face nici o legătură între unificarea liberală, care trebuie totuși să se realizeze pe țesătura doctrinei liberale, și Convenție, care, datorită tărănimului de acum și mai precumpnitor, nu poate avea ca sursă de inspirație doctrina liberală.

Un hibrid ce poate prelua relele din ambele părți

Unii – evident, din rîndurile naivilor – se mefiază că, la fel ca în Lituania, Polonia, Ungaria și Bulgaria, vor reveni și în România la putere comuniștii. Nu există nici un motiv de îngrijorare din acest punct de vedere. În România, vorba d-lui Coposu, comuniștii nu pot reveni la putere, pentru că, pur și simplu, sînt la putere. Și nu au plecat nici o clipă de la putere. Cei ce se tem cumva că, în contextul întîmplărilor din țările menționate, procesul de reformă va avea cel puțin indirect de suferit și în România trebuie să nu aibă nici un fel de îndoieli. Reforma în economia reală va stagna în continuare.

Avînd în vedere fondul reformei în România – crearea unui sistem concurențial, acum nici măcar incipient, care nu poate exista decît în condițiile preponderanței sectorului privat, acum în completă minoritate –, reforma nu poate fi promovată decît prin abordări de dreapta. Fie că se vrea, fie că nu se vrea. Asemenea abordări n-au însă nici o perspectivă. Căci o Dreaptă în România, cel puțin deocamdată, nu există.

Astfel, cu ceea ce vom avea de-a face va fi un fel spoliaț de economie de piață sau maximum un hibrid ne-reușit între economia de comandă și economia de piață ce riscă să preia toate relele din ambele părți.

un radio actual

TALK-SHOW-uri LIVE

FM 94,2 MHz

RADIO TOTAL

Telefon: 537 311 881, 537 55 45

În fiecare zi, de luni pînă vineri, pu poți audia la Radio Total, între orele 22,00-24,00:

Luni:
Po-t, etc din galagul românesc – Irina Corbu
Marț:
Cinele de pază – Corneli Nistorescu
Miercuri:
Punct și virgulă – Carmel Bendovski
Joi:
Fiți întreprinzători – Bogdan Teodoru
Vineri:
Taxiul de noapte – N.C. Murteanu

Un dușman al singurătății

RADIO TINERAMA
68,7 FM
stereo

Drumul către casă – emisiune cuprînzînd informații din viața Capitalei – coordonator Maria Manoliu (de luni pînă vineri, ora 15.00)
Rockada mare – realizator Florian Pittis (marț), ora 22.00)
Cintăreața cheală – lumea lestrului; noutăți; interviuri; analize – realizator Alin Gălătescu (miercuri, ora 17.15)
Turnul de veghe – Dezbateri pe lumea presei astăzi; principalele probleme ale momentului – realizator, directorul postului Radio Tinerama, Corneli Ciomăzga (viner, ora 18.00)
Căutările model – lumea model; perioade, stiluri, manechine – realizator Alin Gălătescu (viner, ora 21.15)

Fără anestezie – invitatul săptămîinii în dialog cu directorul postului Radio Tinerama, Corneli Ciomăzga (sîmbătă, ora 18.00)

Întilnirea dintre două utopii

Pină de curind, pentru noi toți, Europa avea o semnificație exclusiv culturală: muzică și modă (pentru tineri), șansa de a-ți face meseria (pentru profesioniști), televiziune cu filme occidentale, știri și sport (pentru majoritatea). Boverismul la scară națională amesteca Europa și America într-o mitologie a libertății și a confortului. Așa s-a trăit vreme de decenii – într-un autism generalizat, supraviețuind prin cultură. Această Europă trăită în minte era însă tot atât de artificială ca și limbile străine învățate de la profesori antebelic, fără acces la bibliotecile străine, fără permisiunea de a te apropia de vorbitori, fără stagii de formație în țările respective. Pentru locuitorii săi recunoscuți, Europa căpătase între timp o semnificație instituțională, tehnocratică. Dintr-o altă utopie – cea federalistă postbelică – se ridicase între timp schela unor construcții transnaționale, ce promise să protejeze pacea, prosperitatea și valorile unanim acceptate. Contactele și călătoriile de după '89 ale românilor vor deteriora, clișeu cu clișeu, Europa imaginată din cărți îngalbenite, vederi turistice și informații lacunare. Din pricină diverse (ținând de cauze politice și de precaritatea informației), Europa adevărată, cea care se pune pe gânduri în discuțiile referendurului ori la alegerile naționale, întârzie însă să ni se arate.

„La vremuri noi, tot noi“

Pe masa serviciului de presă al Consiliului Europei, ziarul *Vremea*, cu fotografia președintelui Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, Miguel Angel Martinez. A fost, desigur, adus de directorul său ca o probă de discurs pro-european: un discurs care predomină în România la această oră. Nu a fost totuși așa, dar nici măcar în România nu mai are nici un haz să amintești vremurile când se striga, una-două, „nu ne vindem țara“ și erau aduși la București mineri. Retorica regimului Iliescu s-a adaptat, în fine: un nou limbaj de lemn, un nou tip de *aparatic*, o nouă birocratie – cu steluțe în jurul capului și aureole albastre. Europa face parte chiar din mitul originar al României și, la fel ca peste tot în lume, în tradiția ei există repere ideologice și culturale atât pentru discursul pro cit și pentru cel anti-european. Discursul anti-european, cu toate clișeele lui (populismul, ostilitatea contra investitorilor străini și a FMI, ostilitatea față de minorități etc.), este consecvent practic pe scara de serviciu a Puterii, de către liderii partidelor extremiste, aliate partidului guvernamental: y compris parlamentul de la Strasbourg și directorul ziarului *Vremea*, Adrian Păunescu. Discursul pro-european al partidului majoritar și al președintelui Iliescu se suprapune până la confuzie peste discursul pro-european al Opoziției (care, spargându-se, s-a și diversificat). E vorba doar de discurs: nu de mersul împiedicat al reformei, nici de bibliala legislativă care întârzie legile necesare, obligate a se coordona legislației europene pe care o invocă frecvent. Diferența dintre discursul pro-european al Puterii și cel pro-european al Opoziției este de intonație. Oficialitatea românească îl intonează triumfal, cu un optimism de lemn; în privința Europei, lucrurile stau cit se poate de bine. România semnează foarte repede toate convențiile și protocoalele, azi-mine va intra în UE și în NATO, chiar dacă mai sînt mici probleme“.

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Europa văzută de la București

Un purgatoriu cenușiu între două blocuri

Ziaristi români acreditați la sesiunea din 24-28 aprilie 1995 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei vor avea plăcuta surpriză să constate că președintele Iliescu și premierul Văcăroiu nu sînt nici mici, nici singuri pe lume. Născut la 22 martie 1959, în Plovdiv, primul-ministru, din ianuarie 1995, al Republicii Bulgaria, Jan Videnov, a avut totuși vreme să facă specializarea în comerț exterior la Institutul de Stat Moscova pentru Relații Internaționale, să lucreze în Comitetul Municipal și Central al Uniunii Tinerilor Comunisti, să ocupe în Partidul Socialist Bulgar (urmașul fostului partid comunist) funcții din ce în ce mai înalte. Presa internațională vorbește despre mersul înapoi al reformei în Bulgaria, după alegerile de anul trecut, care i-au adus pe foștii comunisti la putere. Primului-ministru bulgar i se vor pune întrebări despre utilizarea în funcții înalte a foștilor colaboratori ai lui Jivkov, despre pedicile care se pun restituirii caselor naționalizate, despre reforma în agricultură, care dă înapoi. Discursul său, într-o engleză cu un apăsător accent bulgăresc, și răspunsurile la întrebări – stereotipe, monotone – erau o probă a perenității reacțiilor comuniste chiar la generațiile tinere: Bulgaria, multă vreme înaintea României, se alinia lângă ea (se poate presupune că și printr-o politică comună, mult mai apropiată de vecinul din Est decît de cei din Vest), în ciuda declarațiilor contrare.

Din acest punct de vedere, diferă esențial discursul pro-european al Opoziției – unitară măcar în nota de avertisment îngoșat, amenințător, pesimist cu care este rostit: oficialii României una spun și alta face: ei semnalizează Europa, dar stau pe loc, iar statul pe loc în aceste vremuri accelerează înseamnă c-o iau în sensul opus Europei. Discursul pro-european al Opoziției nu prea poate leși din aceste stereotipuri de Casandră, pentru că nu Opoziția conduce jocul politic în România.

De cînd s-a eternizat războiul din Bosnia, iar cel din Cecenia e trecut la rubrica „problemă internă a Federației Ruse“, susceptibilită de a fi discutate sub raportul încălcării drepturilor omului, spectrul zonelor de influență refăcute flutură tot mai mult peste România. Europa ca spațiu protector de rezolvare a crizei economice tot mai acute în care se zbate țara și a securității viitoare – pare-se, tot mai fragilă – este atât de des invocată încît a devenit clișeu. Nu se discută suficient instituțiile europene (CE, UE, UEO, CSCE/OSCE, gradul lor diferit de accesibilitate pentru democrațiile nou-venite, consecințele aderării. Croită pentru un număr mult mai mic de state decît cel actual (ce să mai vorbim despre cel viitor), trebuind, înainte de a discuta lărgirea, să-și pună în discuție structura actuală și strategia (votul majoritar riscă să coboare statutul marilor țări fondatoare), Uniunea Europeană este cea mai restrictivă la capitolul primirii. Unificarea economică și monetară, mult discutată la această oră, la uneori forma „fricii de Europa“, incontestabilă chiar în statele care au votat aderarea. A doua

zi după primul tur al alegerilor prezidențiale din Franța, 24 aprilie 1995, cotidianul din Strasbourg *Dernières nouvelles d'Alsace* analizează atent cauzele pentru care Alsacia, regiune prosperă, una dintre cele mai deschise ca piețe și frontiere, este bastionul extremei drepte și (record național) a adus un sfert din voturile sale lui Jean-Marie Le Pen.

Discursul anti-european nu este născocit de C.V. Tudor – care a adus ca notă personală doar scabrosul și insulta la adresa minorităților. Votul pentru Le Pen implică teama de Europa, respingerea imigranților, furtul, corupția, preferințe pentru un discurs simplicită. Dar pină să ajungă să răspundă (în totală necunoștință de cauză) dacă acceptă cooperarea economică europeană, cu toate consecințele ei, România ar trebui să răspundă *Pactului de Stabilitate* (încheierea tratatelor cu vecinii, garantarea frontierelor și rezolvarea problemelor minorităților). Numai că, deși face de regulă o impresie bună, ministrul român de Externe, Teodor Meleșcanu, s-a prezentat la conferința de la Paris din 20 martie 1995 cu toate tratatele cu țările vecine României încheiate. Și prin aceasta, România pare să se alinieze zonei gri, de trecere între blocul din Est (Federația Rusă și „vecinătatea apropiată“ – „near abroad“ – reprezentată de țările fostei URSS, supuse unor tot mai mari presiuni) și blocul din Vest (Slovenia și Republica Cehă, Ungaria și Polonia). Prin politica sa internă de stagnare economică și socială, prin opțiunea pentru structuri și oameni vechi, prin cochetăria distribuită „egal“ spre Vest și Est, România se așază firesc lângă Bulgaria, Albania etc., în purgatoriul gri, în zona de trecere. „Veți merge la Moscova să serbați victoria asupra fașismului alături de cei ce au vărsat sînge în Cecenia?“, au întrebat ziaristi americani pe Bill Clinton și filozoful André Glucksmann pe candidații la prezidențialele din Franța, turul II. Întrebări pur retorice: cu cît zăresc mai clar amestecul neliniștit de haos și autoritarism din Federația Rusă, cu atât mai des Occidentalul repetă: „Rusia nu trebuie umilită!“.

Românii nu știu să-și explozie nici lor, auzind această frază, dacă au la putere o echipă favorabilă Moscovei pentru că sînt geografic atât de aproape de ea ori dacă apropierea geografică dă șanse sporite echipei care privește mai degrabă spre Est decît spre Vest.

În această obișnuită ceată românească s-au purtat și discuțiile despre Tratatul româno-ungar (ultimul care i-a mai rămas de semnat Ungariei, primul pe care România l-ar semna). Ducîndu-se la 20 martie la Paris cu Tratatul neseminat, echipa română s-a justificat prin Recomandarea 1.201 din 1993, care ar crea pentru viitor riscul unor conflicte etnice viitoare, posibilitatea autonomiei locale pe baze etnice pentru minoritatea maghiară etc. Adeptii semnării Tratatului și ai Recomandării 1.201 (parte din PD, grupați în jurul lui Adrian Severin, PL '93, cu Horia Rusu și Dinu Zamfirescu, echipa Centrului de Studii Internaționale inițiat de Gabriel Andreescu, parte din membrii GDS ș.a.) par convingeți că neseemnarea Tratatului și exhibarea Recomandării 1.201 este anume

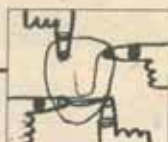
făcută de către președintele Iliescu și guvernul Văcăroiu pentru a împiedica integrarea României în structurile europene.

Este drept, în Slovacia, Tratatul semnat, cu acceptarea Recomandării 1.201, nu a creat tensiuni decît cu liderul ultranaționalist Slota: cele trei partide ale minorității maghiare din Slovacia sînt mulțumite cu ceea ce s-a obținut și nu au cerut nici universitate în limba maghiară. Dar Recomandarea 1.201 nu este susținută în România nici de formațiuni politice importante ale Opoziției democratice române, cum sînt CDR ori PAC. Drumul României spre Europa este mult mai lung și mai întortocheat și Tratatul nu trebuie semnat în orice condiții – spun ei.

Ultima oră. România văzută de la Strasbourg

Am fost surprins să constat cît de mult se discută în România despre Recomandarea 1.201, a declarat la conferința de presă a Adunării Parlamentare a CE președintele ei, Miguel Angel Martinez. Ziaristi români au fost însă și ei surprinși să vadă că domnul Martinez și-a modificat între timp opinia despre respectiva recomandare. La întrebarea pe care i-am pus-o în numele revistei „22“ pe această temă, domnia sa a răspuns că este o recomandare importantă, pe care România va trebui să o respecte dacă a semnat pentru respectarea ei (și semnăturile există). Discuțiile despre drepturi individuale și colective li par oarecum bizantine, un drept individual acordat privește de fapt și colectivitatea. Domnia sa nu e un specialist, ca să spună dacă e vorba de o autonomie pe bază etnică sau nu; consideră că „în această recomandare pe care o va propune Adunării Parlamentare pentru a fi reactualizată prin vot“ e vorba de o autonomie pur și simplu. Modificarea atitudinii președintelui Martinez se datorează fără nici un dubiu intervenției Comisiei pentru probleme politice (președinte – Lambert Kelchtermans, democrat-cristin, Belgia, vicepreședinte – Lord Finberg, conservator, Marea Britanie, și Barsony Andras, socialist, Ungaria), care a avut o discuție cu domnia sa la întoarcerea din România și i-a reproșat declarațiile despre Recomandarea 1.201. Cu atât mai mult cu cît se afla în România într-o vizită neoficială și primea titlul de „Doctor Honoris Causa“ la Universitatea din Cluj. Se mai datorează, desigur, și intervenției grupului socialist, în care vicepreședinte este deputatul PD (FSN) Adrian Severin (vicepreședinte și al Comisiei pentru Drepturile Omului). Înainte de începerea ședinței Adunării Parlamentare, Adrian Severin, cel mai activ și cel mai influent parlamentar român la Strasbourg (alături de Frupda György), spuse că grupul socialist va sustine Recomandarea 1.201, iar Miguel Angel Martinez este teoretic obligat să accepte opinia grupului său. Cu merite incontestabile (după părerea ziaristilor români acreditați la CE) în intrarea României în CE, Adrian Severin va avea, desigur, un cuvînt de spus și la discutarea admiterii PSDR în grupul socialist, miercuri 26 aprilie (admitere blocată la sesiunea anterioară), și pe care e de așteptat ca președintele Adunării Parlamentare, Miguel Angel Martinez, să o susțină. Oricum, tensiunea între Strasbourg și București este foarte înaltă la această oră, iar mandatul de președinte al Adunării Parlamentare al lui Miguel Angel Martinez va mai dura 6 luni.

Strasbourg 25 aprilie 1995

Eșecul tacticii pașilor mărunți în rezolvarea problemelor minorităților

Tactica tergiversării sau a rezistenței la rezolvarea solicitărilor minorităților în scopul reducerii sau chiar al anulării acestor solicitări nu duce decât la radicalizarea poziției minorităților, fiind seama de faptul că acestea, prin însăși poziția lor, sînt solide, tenace și într-un anumit fel fanatice.

Solicitările minorităților trebuie analizate și rezolvate la timp și cu bunăvoință, ba chiar și fără sesizare din partea lor.

Vom exemplifica, pe scurt, aplicarea tergiversată a rezolvării solicitărilor minorităților și efectele acestei tactici în Republica Moldova.

În prima fază, alți transnistreni cit și găgăuzii au solicitat autonomie culturală (școli de toate gradele, presă, emisiuni radio și televiziune, teatre etc.) în limba lor.

Realizarea acestor solicitări a fost tergiversată. În Transnistria n-a existat teama românizării vieții culturale. Tergiversându-se clarificarea precisă a soluțiilor, minoritarii și-au mărit pretențiile, solicitînd autonomie locală. Nefiindu-se un răspuns la timp, minoritarii au ridicat ștacheta pretențiilor, solicitînd înființarea republicilor autonome în cadrul Republicii Moldova. În anii 1989-1990, această noțiune, conform cunetelor sovietice, nu însemna decît o realitate mai mult formală, oarecum folclorică. Însă în anii următori, autonomia a căpătat un caracter mai concret - în sensul unei administrații locale proprii la toate nivelurile, fără armată, poliție, justiție și relații externe, acestea urmînd să se rezolve de către Republica Moldova.

Nesoluționarea acestor solicitări a radicalizat poziția minoritarilor, care solicită de data aceasta o confederație cu Republica Moldova. Aceasta înseamnă un grad minim de integrare, statul confederat avînd gărzii armate, poliție, justiție și, bineînțeles, administrație proprie, rămînd ca Republica Moldova să asigure relațiile externe.

În concluzie, se constată din partea organelor de conducere ale Moldovei răspunsuri întîrziate cu un pas, de fiecare dată, față de solicitările minoritarilor, o permanență rămînere în urmă cu soluții la solicitările minorităților.

Minoritarii care solicită statut de stat confederat nu și-au pus problema rezolvării drepturilor „minorității” moldovenesti în statele lor, dacă și aceștia ridică aceleași pretenții, jocul nu se încheie.

Situația din Republica Moldova este un caz aproape tipic de relații cu minoritarii. Pentru alte exemplificări nu trebuie să mergem prea departe. În Irlanda de Nord de exemplu, cînd și în România se aplică aceeași tactică, neeficientă și neolegantă în același timp.

În primii ani după revoluție, minoritatea maghiară solicita libertăți individuale, inscripții bilingve în localitățile cu un procent mai mare de maghiari (peste 10%), existența traducătorilor din limba română în maghiară pe lângă instanțele judecătorești din zonele locuite de maghiari și învățămînt de toate gradele. Dacă unele din aceste solicitări s-au rezolvat, altele nu. Problema învățămîntului, care trebuia rezolvată prin Legea învățămîntului, nu s-a soluționat în sensul dorit de maghiari. Nu s-a aprobat înființarea unor școli superioare (Universitate, Institut Politehnic) în limba maghiară.

O solicitare asemănătoare au avut-o și românii din Imperiul austro-ungar, propunînd ca prin fuziona-

rea Preparandiei din Arad și a Institutului Teologic ortodox român să se pună bazele unei Universități românești în Transilvania (1871), dar autoritățile maghiare s-au opus. La proclamarea Unirii din 1918, România s-a angajat să nu repete față de maghiari atitudinea pe care au avut-o ei față de români.

Considerăm că trebuie aprobată o Universitate maghiară cu sediul, eventual, la Odorhei, unde a existat un Colegiu maghiar din anul 1593. De asemenea, un Institut tehnic la Sfîntu-Gheorghe, unde a existat Colegiul secuiesc Mikó din anul 1859.

După revoluție, 10 institute de învățămînt superior s-au transformat în universități și s-au mai înființat încă 5 universități noi; deci posibilități financiare s-ar găsi.

Pe guvernantii li preocupă cum se vor integra în viața economico-socială-culturală acești absolvenți. Dar această problemă trebuie să-i preocupe pe maghiari în primul rînd. Probabil ei cunosc situația Universității spaniole din Florida, care s-a desființat întrucît absolvenții acestei universități, care nu cunoșteau bine limba engleză, nu reușeau să se angajeze.

Nerezolvarea problemei învățămîntului de grad superior s-a condus pe radicalii din UDMR să-și supraliciteze pretențiile, solicitînd autonomie pe baze etnice. O asemenea soluție nu este specifică Europei, nici Statelor Unite. Unii adepți ai separatismului dau ca exemplu, singurul de altfel, Trentino-Adige din Italia. Dar situațiile sînt diferite.

Avem convingerea că satisfacerea solicitărilor maghiarilor moderati (școli, Universitate, inscripții bilingve, asistență în limba maghiară la instituțiile judecătorești, aprobarea festivităților proprii istoriei lor) li va ajuta pe aceștia în controversa lor cu

Cu mici excepții, revista „22” e una dintre puținele publicații în limba română care s-au apropiat fără prejudecăți de subiectele tabu, între care și cel privind relațiile dintre populațiile majoritare și minorități (naționalități conlocuitoare). A încercat, cu detașare și bună-credință, fără încercinare, să accedă la argumentele părților, explicîndu-le, traducînd înțelesurile, schițînd originile etc., astfel ca drumul spre înțelegere reciprocă să fie cel puțin deschis. Este de feliicitat pentru asta și bine-ar fi ca ea să ajungă în cele mai umbrite colțuri ale României.

Pînă la abordarea subiectului în ansamblu, ar fi de spus cîteva lucruri despre dialog și înțelegere. Înainte de a fi o problemă de toleranță, ea este una de cunoaștere. În general, populațiile majoritare, sigure pe atuurile și socot atotștitoare, precum frațele mai mare. Dar este oare posibilă înțelegerea minorităților de alte etnii dacă, precum se constată, nu este cunoscut nici măcar statutul propriilor conaționali care trăiesc în diaspora? E suficient să se amintească situația - puțin mediatizată la Baile Herculane - a comunității românești din alte țări, reflectată, între altele, și în declarația Uniunii Culturale Aromâne (care, ca și felurite declarații ale diverșilor reprezentanți minoritari, conține afirmații care merită discutate mai amănunțit). Informarea corectă a opiniei publice în legătură cu situația reală a românilor din „vecinătatea apropiată” este absolut necesară pentru înțelegerea problematicii!

În ceea ce privește minoritățile din România, cită lume cunoaște oare evoluția demografică a acestora după Marea Unire (reprezentînd aproape

lației germane în fosta Uniune Sovietică (1944-1945).

Există însă și excepții, mai multe sau mai puțin inedite. Dintre puținele personalități care, cunoscînd problematica minorităților, au încercat să miște lucrurile din loc, trebuie neapărat amintit Nicolae Iorga. Puțini au știință despre existența în cadrul guvernului prezidat de el (1931-1932) a unui secretariat pentru minoritățile naționale (condus însă nu de un ungur ca reprezentînd minoritatea cea mai importantă, ci de sasul Rudolf Brandsch). Ca istoric, Iorga cercetase situația din Transilvania, cunoștea tradițiile specifice (între altele, cele legate de autonomia locală, de toleranța religioasă, de învățămîntul minoritar etc.), fiind presupusul înființator al unei broșuri de popularizare intitulată sugestiv: „Ce sînt și ce vor Sașii din Ardeal” (1919), retipărită recent, dar nedifuzată.

Altă „pată albă” o constituie situația actuală a minorităților și a legislației specifice din lume. Organizațiile guvernamentale și neguvernamentale implicate nu au reușit să difuzeze într-o măsură adecvată informațiile necesare privind realitatea din alte țări, începînd cu Franța, Marea Britanie, Spania și terminînd cu cele din Cehia, Polonia sau din Grecia, Turcia, detailiind obiectiv cazurile notabile din Belgia, Italia sau, de ce nu, Moldova (exemplele nu sînt întîmplătoare). Date despre legislația internațională (în speță europeană) sînt de asemenea furnizate cu mare parcimonie de o parte a presei și de radiodifuziune. Într-un atare context, reacția populației majoritare față de o terminologie nouă, cu conținuturi ascunse, nici nu poate fi alta. Dacă se adaugă manipularea politică într-o societate care folosește un limbaj cu mii de înțelesuri și unde (se poate constata zilnic) prezența legii nu înseamnă și aplicarea ei, nici nu se pot aștepta alte răspunsuri. În timp, totuși, poziția față de cuvintele-cheie ale lumii contemporane (investiții străine, asociații transfrontaliere, autonomie - nu independență - diversă, limbi protejate etc.) trebuie să se schimbe. Cunoașterea poate contribui hotărîtor la această schimbare!

Evoluția demografică, prezentată mai sus, este rezultatul final al intervenției unor numeroși factori, mulți încă necunoscuți. Continuarea ei (pînă la finalul implicabil) justifică, pe de-o parte, radicalizarea poziției celor implicați, pe de alta, ar trebui să declanșeze alte reacții decît de ostilitate în rîndul majorității. Poate chiar de generozitate, după cum se exprima într-un interviu din „România liberă” un francez călător prin țară, scurt timp după căderea dictaturii. O referire asemănătoare a apărut recent în „Allgemeine Deutsche Zeitung für Rumänien”, unde se încerca o explicație a perpetuării fenomenului de emigrare din țară (și, implicit, de dispariție a unor comunități etnice).

De aceea, se cade salutată discuțarea problemelor stînjentoare, cum face revista „22”, care devine astfel o platformă pentru dialog și înțelegere (a se vedea Atlanta). Există, fără doar și poate, o toleranță naturală, dar ea se cade împlinită prin cunoaștere!

PETER DERER

INAUGURĂM
POLITICA
TOLERANȚEI!

maghiari extremiști din UDMR. Cum ar rezolva maghiarii din autonomiile etnice eventuale cereri similare de autonomie etnică a românilor din aceste regiuni? Procesul acesta trebuie să se oprească într-un punct în care solicitările minorității să nu periclitese libertățile celorlalți, o regulă de bază, de altfel, a democrației.

În conținut, problemele minorităților se rezolvă elegant numai în cadrul unui stat de drept veritabil, cu o separare a puterilor în stat reală, cu oferirea de posibilități egale de dezvoltare (dispariția sistemului clientelar, a corupției), cu renunțare sinceră și definitivă din partea puterii de stat la metodele formei fără fond, la mîmarea democrației și a privatizării și cu sinceră cultivare a simpatiei pentru minoritari.

ANATOL MĂCRIS

un sfert din total în 1925 și puțin peste o zecime în 1992, cu valori absolute în continuă scădere? De obicei, asemenea lucruri se pun pe seama administrației comuniste, dar rădăcinile sînt mult mai vechi și, poate de aceea, neapropiate. Abia cunoscut este și faptul că programul pentru minorități adoptat de Adunarea Națională de la Alba Iulia a fost aproape complet omis în Constituția din 1923. Atunci, și mai tîrziu, noua administrație a preluat destule dintre modelele și practicile celei anterioare (în domeniul învățămîntului, al accesului la funcții publice, pînă și în ceea ce privește inscripțiile bilingve etc.), suplimentate cu altele specifice. La fel de ignorate sînt și ultimele decenii, cu părțile lor mai bune ori mai rele, dovedă, între altele, timida mediatizare a semicentenarului deportării popu-

Parlament

Modificarea Legii
arendării

Marti 11 aprilie, Senatul a adoptat propunerea legislativă de modificare a Legii arendării, acceptând astfel prelungirea termenului până la care acționarii IAS pot opta pentru calitatea de locator. Noul termen stabilit de Senat este 1 octombrie 1995, deși inițiatorul proiectului, senatorul țărănist Șerban Săndulescu, propunea ca dată limită 6 aprilie 1996. Potrivit datelor furnizate de Comisia pentru agricultură a Senatului, până la 5 aprilie 1995 (data limită de depunere a opțiunilor, potrivit legii în vigoare) cca 30% din acționarii IAS nu exprimaseră nici o opțiune.

Senatul a adoptat
Codul penal

În aceeași zi, senatorii au adoptat cu 96 de voturi pentru, 26 contra și 3 abțineri proiectul privind modificarea Codului penal și a Codului de procedură penală, precum și a Legii 51/1991 privind sancționarea faptelor de încălcare a ordinii și liniștii publice. Modificările operate la Legea 51 și incluse în Codul penal vizează mărirea amenzilor (până la 500.000 lei) pentru proxenetism și indemn la prostituție.

„Convenția pentru
protecția
minorităților este o
normă minimală“

Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale a fost adoptată marți 18 aprilie, de Camera Deputaților, cu o singură abținere (Petre Țurlea). Toate grupurile parlamentare s-au pronunțat în favoarea Convenției. Reprezentantul UDMR a apreciat însă că ea trebuie să fie doar un punct de pornire, o normă minimală în ce privește protecția minorităților din România. Articolul 10 al Convenției-cadru prevede folosirea limbii minoritate în zonele locuite tradițional sau în număr substanțial de persoane aparținând minorităților naționale. Statele semnatare se angajează, de asemenea, să promoveze pentru minorități șanse egale de acces la educația de toate nivelurile.

Convenția-cadru a fost ratificată până acum de 22 de state membre ale Consiliului Europei (din 34). Printre țările care nu au semnat documentul figurează: Franța, Germania, Belgia, Cehia, Turcia, Bulgaria, Letonia.

Veteranii și
văduvele de război
redevin proprietari

Într-o atmosferă din ce în ce mai tensionată, Camera Deputaților a continuat săptămîna trecută dezbaterile proiectului legii caselor naționalizate.

Joi 20 aprilie, discutarea articolului 10, care prevede excepțiile de la vânzarea către chiriași a caselor naționalizate, a incins spiritele atât de tare încît puțin a lipsit ca deputații să sară la bătaie. Deputatul țărănist George Stănescu propusese ca toate persoanele aparținînd nomenclaturii (milite, Securitate, chiar și grăniceri), dacă locuiesc în case naționalizate, să nu le poată cumpăra. Comisia juridică a respins amendamentul pe motiv că este neconstituțional. „Potrivit Constituției, toți cetățenii sînt egali în fața legii”, spunea Aurel Știrbu, președintele de ședință. Valer Dorneanu, ministrul pentru relația cu Parlamentul, a susținut că legea în discuție reglementează situația juridică a unor locuințe și nu face justiție politică. Coaliția majoritară a imbrățișat argumentele Comisiei și a votat în bloc împotriva propunerii domnului Stănescu, care a fost astfel respinsă. Costică Ciuntin (PUNR) a propus să fie exceptate de la vânzare

imobilele considerate monumente istorice sau de patrimoniu, casele de oaspeți, locuințele de protocol, ca și reședințele foștilor și actualilor demnitari. Amendamentul a fost adoptat, parlamentarii PDSR apreciînd probabil că propunerea nu-i afectează prea tare.

De altfel, ei s-au opus încercării domnului Ciuntin de a schimba cuvîntul „reședință” cu „locuință”, ceea ce ar fi dat o cu totul altă valoare amendamentului. Surpriza dezbaterii de joi a constituit-o însă adoptarea propunerii avansate cu două săptămîni în urmă de Petre Țurlea și Gabriel Tepelea, potrivit căreia veteranii și văduvele de război să-și primească înapoi imobilele naționalizate după 6 martie 1945, chiar dacă nu locuiesc în ele.

De la vânzarea către chiriași vor fi exceptate și locuințele naționalizate care la data închirierii prezentau finisaje deosebite, echivalente unor lucrări de artă sau cele cu dotări speciale precum: piscină, saună, crămă, cameră frigorifică, bar, seră.

Rămîne de văzut dacă aceste amendamente care modifică pe fond legea vor fi menținute și de comisia de mediere, care va încerca să pună de acord varianta Senatului cu cea a Camerei. Deocamdată însă, dezbaterile va continua și săptămîna această, cînd se va ajunge la articolele referitoare la despăgubirile acordate foștilor proprietari.

RALUCA STROE-BRUMARIU

BANC POST

O BANCĂ A TUTUROR

vă asigură în afara activităților obișnuite desfășurate prin sucursale, filiale și agenții proprii, precum și prin oficiile poștale din toată țara:

● ECONOMISIREA BANILOR DUMNEAVOASTRĂ PRIN:

- CARNETE DE ECONOMII LA TERMEN;
- CARNETE DE ECONOMII LA VEDERE;
- CARNETE DE ECONOMII CU SUMĂ FIXĂ ȘI DOBÎNDĂ;
- CARNETE DE CECURI PENTRU CONT CURENT PERSONAL.

● ECONOMISIREA BANILOR DUMNEAVOASTRĂ PRIN:

PRELUAREA DE CĂTRE BANC POST A TUTUROR PLĂȚILOR PE CARE DORIȚI SĂ LE EFECTUAȚI (RATE, CHIRII, ÎNTREȚINERE, FACTURĂ TELEFONICĂ, ABONAMENT RTV etc.), PRIN INTERMEDIUL CONTURILOR CURENTE PERSONALE DESCHISE LA NOI.

● ÎMPRUMUTURI

ACORDATE AGENȚILOR ECONOMICI, INDIFERENT DE FORMA DE ORGANIZARE.

ORICARE DINTRE DUMNEAVOASTRĂ
POATE DEVENI CLIENTUL NOSTRU!

VĂ PUTEȚI ADRESA SUCURSALELOR ȘI FILIALELOR DIN TOATĂ ȚARA PENTRU A PRIMI
INFORMAȚIILE ȘI LĂMURIRILE NECESARE.

REGELE MIHAI I DE ROMÂNIA

Regele Mihai – singurul șef de stat din timpul celui de-al doilea război mondial rămas în viață

Cind capetele încoronate, președinții și primii-miniștri a mai mult de 50 de state se întâlnesc la Londra, pentru a comemora sfârșitul celui de-al doilea război mondial în zilele de 6-7 mai, puțini au vreo amintire din timpul războiului. De fapt, astăzi există o singură persoană în viață fost șef de stat și comandant al unei armate în timpul celui de-al doilea război mondial. Este vorba despre Regele Mihai al României. O decizie vitală, luată de el în 1944, se crede că a scurta războiul cu câteva săptămâni, salvând mii de vieți ale aliaților. Și totuși, organizatorii ceremoniilor de la 6-7 mai aproape că au uitat să-l invite. O scrisoare din partea unui cititor, tipărită în *Daily Telegraph* la mijlocul lunii ianuarie, a fost prima care a atras atenția asupra faptului că Regele României n-a fost invitat la festivitățile de celebrare. (Istoricii s-ar putea referi ca la ex-Regele Mihai, dar, după declarațiile unui oficial al Palatului Buckingham, nu există ex-regi.) Obstacolul principal a fost reținererea oficială a ministrului de Externe britanic de a nu spune nimic din ceea ce i-ar putea ofensa pe politicienii comunisti care conduc astăzi România. (Oficialul ar fi putut, de asemenea, remarca în egală măsură că nu există ex-comuniști.)

Citeva personalități proeminente, cu legături în România au intervenit în Ministerul de Externe britanic. Printre acestea se remarcă Yehudi Menuhin, care a studiat muzica în România, în vara anului 1927, și a rămas îndrăgostit de această țară pentru totdeauna. De asemenea, Ivor Porter, fost diplomat, care și-a început cariera, înainte de cel de-al doilea război mondial, la Consulatul Britanic de la București.

Primul răspuns oficial primit de la Ministerul de Externe, așa cum a fost publicat de Kenneth Rose în *The Sunday Telegraph*, a fost unul specific: „Am dat mare importanță alegerii criteriilor de participare, având grijă ca numărul participanților să fie în proporții controlabile” – ca și cum ar mai fi participat încă alte sute de șefi de state, martori ai evenimentelor petrecute în timpul războiului.

Încet-încet, Guvernul a revenit la gânduri mai bune. În februarie 1995 s-a ajuns la un compromis tipic Ministerului de Externe britanic: Regele Mihai nu va fi invitat la banchetele și ceremoniile la care participă numeroși șefi de state și de guverne. El nu va fi oaspetele Guvernului britanic sau al Familiei Regale, ci ar putea fi invitat să participe la serviciile religioase ce se vor desfășura

Regele Mihai I de România este singurul șef de stat și comandant de armată din timpul celui de-al doilea război mondial rămas în viață. Acțiunile sale politice curajoase din anul 1944 au scurta războiul cu câteva luni, salvând astfel mii de vieți ale Aliaților.

Singurul motiv pentru care România a obținut o invitație la ceremoniile prilejuite de aniversarea sfârșitului celui de-al doilea război mondial, ce se vor desfășura în zilele de 6-7 mai la Londra, este acțiunea întreprinsă de Regele Mihai acum 51 de ani.

Revista „22” preia un articol publicat pe această temă în prestigioasa revistă britanică „The Sunday Telegraph”, din 19 martie a.c.

Mulțumim Delegației Comisiei Europene în România pentru amabilitatea cu care ne-a pus la dispoziție acest material.

cu această ocazie la Catedrala St. Paul. Este un mod ciudat de a trata un personaj care cu 51 de ani în urmă a realizat unul dintre cele mai extraordinare acte de curaj politic din timpul celui de-al doilea război mondial, înlăturând dictatorul nazist din țara sa și determinând Armata Română să întoarcă armele și să lupte de partea aliaților.

El păstrează încă o ținută princiară

Cind l-am vizitat pe Regele Mihai la locuința sa din Elveția, n-au fost pronunțate cuvinte de nemulțumire referitoare la acest subiect. El este mândru să fie invitat la serviciul de comemorare și este prea demn pentru a exprima vreun sentiment de ofensă. Înalt, demn, la 73 de ani, păstrează încă o ținută princiară. Vila în care locuiește este spațioasă, dar, după standardele elvețiene, nu este ceea ce se cheamă un palat. Pe un perete sînt înșirate icoane și amintiri din România, dar nici una nu face parte din colecția fabuloasă a familiei ce conține picturi și mobilier. Singura pictură originală este un portret al Regelui, înfățișându-l pe acesta la vârsta adolescenței, portret ce l-a primit după moartea tatălui său exilat.

Talentul politic

Regele Mihai era un trăgător de elită, un priceput mecanic de automobile și, mai târziu, pilot de încercare. Tirul și mașinile de curse au fost pasiuni moștenite în dinastia Hohenzollern-Sigmaringen. Tatăl său, Regele Carol al II-lea, a fost și el pasionat de mașinile de viteză. Este însă mai puțin clar de unde a moștenit Regele Mihai talentul politic de care a dat dovadă. Cu siguranță nu de la tatăl său, care a gafat teribil în viața politică, mai întâi abdicând, apoi revenind pe tron și din nou abdicând în 1940, când a fost victima unei lovitură de stat pusă la cale de Hitler. La începutul celui de-al doilea război mondial, România a fost pusă într-o situație imposibilă. În iunie 1940, pe baza pactului ruso-german, Rusia a smuls României provincia Basarabia (actuala Republică Moldova). Două luni mai târziu, Hitler, care dorea să aducă teritoriul României la statutul de vasal (fiind interesat și de rezervele de petrol deținute de această țară), a luat o parte din Transilvania și „a dăruit-o” Ungariei. În acel moment, în fruntea țării apare „un om puternic”, generalul Antonescu, un protejat al Germaniei, care formează un nou guvern cu membrii mișcării fasciste din România. Regele Carol al II-lea a fost obligat să transfere o bună parte din prerogativele

sale generalului Antonescu. Ambasadorul Germaniei la București i-a cerut Regelui Carol al II-lea să abdice și să părăsească țara. Astfel, în septembrie 1940, timidul și tânărul rege Mihai s-a văzut în poziția cea mai lipsită de putere, aceea de rege al României. Șapte săptămâni mai târziu, Antonescu – autoproclamat mareșal – anunță intrarea României în război de partea puterilor Axei.

Regele Mihai a continuat să trăiască în Palatul Regal înconjurat de un personal foarte restrins. „Eu n-am avut arest la domiciliu. Mă puteam plimba în jurul Bucureștiului și puteam să văd ceea ce îmi doream. Dar fiecare mișcare a mea era urmărită”, declară Regele Mihai. Antonescu a împins Palatul cu spionii săi. O dată pe an, Regele ținea un discurs poporului la postul de radio, ocazie pe care o folosea pentru a-și manifesta dezacordul cu privire la politica Guvernului. El ocupa și alte funcții oficiale: aceea de a primi ambasadorii sau vizitarea trupelor armate. Dar toate acestea erau o șaradă constituțională, pentru că adevărata putere era în minile lui Antonescu.

La 22 iunie 1941, Regele a aflat că România a declarat război Rusiei de la radio. Cu ajutorul Germaniei, Armata Română a recucerit Basarabia, dar cînd Antonescu a înaintat în Ucraina, Regele a combătut puternic politica sa. „Am pierdut 100.000 dintre soldații noștri tineri. A fost o teribilă risipă de vieți”, a afirmat Regele Mihai.

În România, Regele a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a opri nazificarea țării. Alertat de Șef-Rabinul României, Alexandru Șafran, cu care era în permanentă legătură, Regele Mihai a intervenit de câteva ori în favoarea evreilor români. În aceste acțiuni, el a fost sprijinit de mama sa, prințesa Elena a Greciei. Eforturile ei în favoarea apărării evreilor în timpul celui de-al doilea război mondial au fost recunoscute postum de-abia în urmă cu doi ani, cînd Guvernul de la Ierusalim, în sfîrșit, a adăugat numele ei pe lista celor care au luptat împotriva nazistilor.

Regele Mihai făcea dese vizite în închisorile unde piloții britanici și americani erau prizonieri. Raidurile de bombardamente, concentrate asupra instalațiilor de petrol vitale ale României, au început în 1943. În 1944, o închisoare din București adăpostea mai mult de 200 de piloți americani. „Cînd mi-am terminat vizita în această închisoare, am dat mina cu toți ofițerii. Un ofițer german aflat în trecere pe acolo a văzut acest lucru și a raportat imediat”, își reamintește Regele Mihai. „Cu altă ocazie am auzit că un pilot american tocmai fusese capturat și era interogant într-o secție locală de poliție. Am mers direct acolo și am ordonat ofițerului de poliție să părăsească încăperea. Am avut o lungă discuție cu aviatorul și i-am spus că aș dori să mă asigur că era corect tratat. A fost un pic surprins cînd a aflat că eram Regele.”

Rolul Regelui Mihai în actul de la 23 august 1944

În vara anului 1944, armata rusă a respins ofensiva română, putînd să se apropie oricînd de București. Regele a discutat cu Antonescu, insistînd ca el să încheie pacea cu Aliații înainte de a fi prea târziu, dar mareșalul nu dorea să facă nimic fără să-l consulte pe Hitler. Regele a înțeles în acel moment că trebuie să ia o decizie pe cont propriu. Cu ajutorul unui mic grup de oameni de încredere (inclusiv membri ai Ministerului Afacerilor Externe, care li trimiteau în secret rapoarte), el a început pregătirile pentru actul politic care va schimba cursul istoriei României. În timp ce Regele avea întâlniri clandestine cu politicienii Opoziției, cei mai de încredere consilieri militari duceau muncă de lămurire printre ofițerii români aflați pe front. Planul organizat de Rege a fost o lovitură de stat, dar o lovitură de un tip

ȘI SFÎRȘITUL RĂZBOIULUI

neobișnuit, purtată de șeful de stat „de drept” împotriva celui care i-a uzurpat puterea.

La 23 august 1944, Regele Mihai a aranjat ca mareșalul Antonescu să vină la Palatul Regal. După o scurtă discuție despre situația militară, Regele Mihai i-a dat un ultimatum mareșalului: ori să semneze imediat un armistițiu, ori să demisioneze. Când mareșalul Antonescu a refuzat, afirmând că „Nu voi lăsa niciodată țara pe mâinile unui copil”, Regele a făcut un semn către 20 de oameni de încredere din Garda Palatului, care l-au arestat pe Antonescu, îndreptând arma spre el.

Orele care au urmat imediat arestării lui Antonescu au însumat o serie de activități febrile: formarea unui nou guvern din conducătorii politici ai Opoziției, trimiterea de mesaje comandanților militari, înregistrarea unui mesaj pentru Radio România. Lovitura de Palat trebuia să fie încă secretă, atât timp cât în capitală nu erau trupe românești. (În schimb, existau 30.000 de soldați germani în zona Bucureștiului.) Totuși, nu se știe cum, ministrul german la București, Oberführer Manfred von Killinger, a aflat că se întâmplă ceva și a cerut imediat audiență la Rege. „I-am spus că Antonescu mi-a oferit demisia și că se va forma un nou guvern. M-a întrebat unde se află Antonescu. I-am spus că este într-un loc sigur.” Când își amintește de toate acestea, pe fața Regelui încă mai apare un zîmbet băiețesc.

La ora 10 seara, mesajul Regelui a fost difuzat către popor, prin el se anunța că România nu mai este aliata Germaniei. Immediat după aceea, Regele Mihai a trimis după trei ofițeri britanici (unul dintre ei era Ivor Porter, care erau închiși la București. „Era o mare mulțime în fața Palatului. Când au văzut trei ofițeri britanici în uniformă ieșind dintr-o mașină și intrând în Palat, au început să plese fericiți”, își amintește Regele Mihai.

Între timp, la Berlin, Hitler a ordonat înăbușirea acestei revolte și arestarea Regelui Mihai. La București au început luptele, dar punctele strategice ale capitalei au fost apărate cu succes de trupele românești loiale Regelui Mihai. În următoarele zile, Regele a fost nevoit să se refugieze în afara capitalei, în timp ce germanii bombardau sistematic reședința regală. Rușii au ajuns la București pe 31 august. Armatele germane se retrăgeau din România, abandonând sursele de petrol, crom și aluminiu. Ei au fost urmăriți nu numai de Armata Roșie, ci și de diviziile românești. Istoricii militari susțin că lovitura de palat organizată de Regele Mihai a scurtat războiul cu câteva luni.

Prin declarația de război făcută lui Hitler, Regele Mihai a fost tratat ca aliat. Trupele românești au continuat lupta alături de Armata Roșie până la sfârșitul războiului, având 150.000 de victime. După înfrângerea finală a Germaniei, Regele Mihai s-a așteptat ca Anglia și America să-și onoreze promisiunile făcute la Ialta, promisiuni ce asigurau democrația și alegeri libere; el nu știa de tirgul făcut între Stalin și aliații la Moscova, în octombrie 1944, când se promitea Uniunii Sovietice „90% dominare” asupra României.

„Atitudinea Rusiei era deja clară.” Sovieticii au prădat țara de industrie și alimente încă de când au sosit. Ei au insistat ca protejații lor, comuniștii români, să li se dea cât mai multă putere politică, începând cu controlul Ministerului de Interne. Presa liberă a fost desființată, protestatarii închiși, au fost declanșate sute de procese politice de fațadă, au fost arestați mii de oameni și deportați în lagăre de muncă. Regele a fost deposedat de putere. Pentru câteva luni, el a fost în „grevă” refuzând să semneze noua legislație sau să ia parte la ceremoniile oficiale. Atunci când a apelat la guvernele britanic și american, cerându-le să-și onoreze promisiunile făcute față de România, i s-a răspuns că trebuie să colaboreze cu rușii.

Instalarea comuniștilor

În noiembrie 1947, Regele Mihai a fost în Anglia, pentru a participa la nunta Principelui Philip (văr de-al doilea) cu Prințesa Elizabeth. Toți au crezut că acum, când la putere era un guvern comunist, Regele Mihai nu se va mai întoarce în România. Portretele Regelui au fost scoase din birourile oficiale imediat după plecarea acestuia. Spre surpriza tuturor, o lună mai târziu, Regele Mihai s-a întors în România. „Nu-mi puteam abandona țara. Era datoria mea să mă întorc.” Spre stupefarea tuturor, el și-a anunțat logodna cu Ana de Bourbon-Parma, pe care o cunoscuse la festivitățile de la Londra. Gestul Regelui n-a putut fi tolerat de comuniști. Pe 30 decembrie 1947, ei i-au prezentat Regelui Mihai un document de abdicare și i-au cerut să-l semneze. Când Regele a refuzat, comuniștii au amenințat că vor omorî circa 1.000 de studenți, mulți dintre ei arestați în timpul demonstrațiilor promonarhiste. Regele Mihai știa că aceștia nu vor ezita și că îi vor omori pe protestatari. A semnat documentul.

Regele Mihai a fost trimis în exil cu puținul personal care îi aparținea și cu hainele de pe el. A

stat mai întâi în Anglia, apoi în Elveția. Și-a câștigat existența ca grădinar, apoi ca pilot de încercare și om de afaceri. În lungul său exil s-a gândit constant la România, urmărind îndeaproape evenimentele din țară și vorbind poporului său la Radio Europa Liberă. Într-o emisiune faimoasă din 1988, el a descris planul de distrugere a satelor românești ca pe un nou „Holocaust” și l-a comparat pe dictatorul Ceaușescu cu Pol Pot.

Ostilitatea „ex-comuniștilor” de la București față de Regele Mihai

De la moartea lui Ceaușescu, Regele Mihai a avut parte de aproape tot aflata ostilitate de la așa-zimii „ex-comuniști” ca și de la brutalii lor predecesori. În 1990 i s-a refuzat de două ori permisiunea de a intra în România; o dată, „când funcționarii oficiali de la Aeroportul Otopeni i-au acordat viza de intrare, mașina lui a fost oprită de un blocaj al poliției, fiind apoi expulzat din România ca un criminal de drept comun”. (Mai târziu, presa aliată Puterii a lansat zvonul absurd că el a încercat să intre în țară deghizat în comerciant.)

Aceeași umilire s-a petrecut și în octombrie 1994, când i s-a refuzat intrarea în țară, pe Aeroportul București-Otopeni.

O singură dată i s-a permis Regelui Mihai o vizită de două zile în țara lui, în aprilie 1992, pentru a sărbători Paștele ortodox și pentru a vizita mormintele strămoșilor săi. Când a ajuns la București, centrul orașului a devenit o mare de oameni, peste o jumătate de milion de persoane, tineri și bătrâni, au venit să-l salute. Ei scandau: „Regele și Patria!”

În mai 1995, România va fi reprezentată la toate evenimentele legate de comemorarea celui de-al doilea război mondial. Regele românilor va fi prezent la unul din aceste evenimente – slujba de la Catedrala St. Paul, pe 7 mai. Pe 6 mai se va ține un banchet la Guidhall pentru șefii de stat ale căror țări au fost aliate Marii Britanii. Fără îndoială că președintele României, fostul demnitar comunist Ion Iliescu, va fi invitat să participe. Singurul motiv pentru care țara sa a obținut o invitație la aceste evenimente este acțiunea întreprinsă de Regele Mihai al României acum 51 de ani. Cei care se află acum la putere în România încă mai cred că Regele le este dușman.

Cit privește Guvernul britanic, ar trebui să-l trateze pe Regele Mihai cum se cuvine: ca pe cel mai distins supraviețuitor dintre toți aliații noștri.

(Substituirile aparțin redacției)

Traducere și adaptare de LAURA TOMA

1992: Regele Mihai de Paști la București

Feminismul și fascinația discursului

O carte de pionierat

Există o specie de evenimente culturale care trebuie salutate fără prea multe rezerve: apariția lucrărilor de pionierat. Este și cazul volumului Mihaelei Miroiu, apărut de curând la editura Alternative - „Gîndul Umbrei: abordări feministe în filozofia contemporană”.

„Gîndul Umbrei” este un volum introductiv, primul scris vreodată la noi, în filozofia unei mișcări care cunoaște în Occident o ascensiune fără precedent: feminismul. El beneficiază de stăpînire bibliografică, de informații multidisciplinare și de intervențiile lucide, deseori temperate, ale autoarei. Structura sa respectă cerințele impuse de intenția de popularizare, fără a coborî astfel spiritul potrivit audienței filozofice avute în vedere. Cartea se deschide cu un capitol introductiv general (problematica și evoluția istorică a feminismului, curente în feminismul contemporan, provocări teoretice interdisciplinare), urmat de alte trei capitole de critică feministă (structura aservirii, principalele dihotomii, impactul asupra științelor, limitele discursului feminist, precursori). Nu în ultimul rînd, ar trebui amintită, printre reușitele acestei încercări, familiarizarea cu limbajul tehnic specific paradigmei feministe: somatofobia, des-trupare, lobotomizare, sex și gen, femeiesc și feminin, trup fizic și trup situat, hi-story, G-cunoaștere, convenabilitate etc.

Dacă volumul Mihaelei Miroiu invită la observații critice, ele sînt strict motivate de însoși incoerențele paradigmei feministe. Pentru cititorul român, nefamiliarizat cu marșele ideologice care au marcat Occidentul în anii '70-'80, această problematică „de principiu” este și cea mai interesantă. Voi explora în acest sens cîteva dintre principalele dogme filozofice ale mișcării, fără să angajez în mod direct volumul avut în vedere. Înainte de toate ar trebui însă adăugată că feminismul este o mișcare neomogenă, în care diferitele curente se contrazic în probleme fundamentale; este dificil, prin urmare, să se surprindă chestiuni care să privească mișcarea feministă în totalitate.

Fragilitatea distincției între sex și gen

O primă distincție în economia filozofiei feministe este aceea dintre sex și gen: sexual este determinanta naturală a individului, genul - determinanta socială. Distincția dintre natură și cultură („în cadrul feminismului contemporan, dihotomia dintre social și natural se regăsește centrată pe problema relației între gen și sex” - p. 95) este o distincție slabă, așa cum a încercat să arate Claude Lévi-Strauss; antropologul francez o caracteriza chiar ca o formă de bricolage, o înghesbare metodologică. Această distincție pare, sub fascinația dihotomică de care feminismul nu se poate desprinde, să fie ilicit transformată într-o distincție tare în cel puțin două puncte centrale ale dogmei. Primul ar fi acela al definirii subjugării femeii ca rezultat al unei perversități de sex („a considera că femeile au devenit mutanți înseamnă

să admitti că a existat un sine femeiesc care a fost pervertit sau distrus (...)” - p. 107, s.n., L.A.). Această teorie implică o mișcare de scoatere a sexului de sub incidența genului și, de aici, de transformare a unei distincții slabe într-una tare.

Un al doilea punct fundamental este acela al distincției femelă-mascul ca distincție ontologică tare, care discriminează între existență și experiențele masculului și cele ale femeii într-atît încît să justifice respingerea conceptului de „ființă umană” ca fiind nereprezentativ. „Pe de altă parte, se ivește problema efectivității caracterului universal al conceptului de om” (p. 91). Formule ca aceea de „om” sau „natură umană” sînt considerate expresia unei tendințe „universaliste” și „esențialiste” care mășchază nevoia de a se instaura o hegemonie masculină¹⁾; „În același spirit ne putem întreba de ce nu am lua proprietăți ca bărbătesc sau femeiesc drept proprietăți esențiale (...) universalitatea abstractă (fiind) o mască bună în spatele căreia se ascunde caracterul ideologic al afirmațiilor despre femei” (p. 91). Aș remarcă mai întîi că în spatele acestei dihotomii ontologice tari (femelă-mascul) se ascunde presuposiția că o distincție ontologică are la bază o distincție de sex (și nu de gen) - un fapt deloc evident. Oricum, ea presupune tacit o relație tare între sex și gen.

Fie că îi dăm crezare lui Claude Lévi-Strauss - nu numai lui, ci și unei tradiții psihanalitice înruchipate de Lacan sau uneia sociologică ca cea a lui Althusser -, fie că nu, aceste distincții sînt acceptate, sau utilizate, ca neproblematică. Am subliniat special „utilizate”, pentru că multe dintre feministe sînt conștiente de fragilitatea unei asemenea distincții: „Genul este perceput și trăit ca o ordine naturală a lucrurilor” (p. 100); „Biologicul și socialul nu sînt în întregime distincte și separabile, iar ceea ce facem noi e să le vedem „interacionînd” (p. 110). Aceasta nu motivează însă în vreun fel utilizarea ei inoportună.

Lipsa unei paradigme proprii

Se poate observa că mirajul propriei „paradigme” este, în cazul feminismului, deosebit de puternic; de aici și titlul. Aș pune aceasta pe seama unei anumite violențe și radicalități a limbajului pe de-o parte,

și pe de alta pe seama faptului că feminismul nu are, de fapt, paradigmă proprie. Ceea ce mișcarea aduce nou în filozofie, și în viața civică în general, este mai degrabă o problematică decît o paradigmă. De altfel, acest lucru reiese limpede din compoziția curentelor din feminismul contemporan, așa cum este ea prezentată în „Gîndul Umbrei”: feminismul liberal, marxist și socialist, radical, postmodern și ecofeminismul.

În cîteva dintre cîmpurile de studiu în care este implicat, printre care sociologia, psihanaliza sau poezia, feminismul și-a adus contribuții notabile. Este însă de remarcat că, în fiecare dintre aceste cazuri, paradigmele abordate (marxismul, deconstructivismul) funcționau deja. Un alt domeniu amintit în lucrarea Mihaelei Miroiu este cel al sociobiologiei.

Sociobiologia, un subdomeniu al biologiei, a fost fondată pe la mijlocul anilor '60. Ea studiază comportamentul indivizilor în interiorul populațiilor, cu accent pe probleme cum ar fi cooperarea și altruismul. Comportamentul indivizilor este modelat, printre altele, în funcție de compoziția genomului populației și a relațiilor de înrudire genetică („genetic kinship”) între membri²⁾. În acest context, altruismul este definit ca disponibilitatea unor membri ai populației de a se sacrifica pentru a maximiza șansele de supraviețuire a cit mai multor gene specifice organismului respectiv. Altruismul este prin urmare direct legat de conceptul de „înrudire genetică”, întrucît șansele ca două organisme să aibă aceeași constituție genetică cresc pe măsură ce organismele sînt mai slab înrudite.

Feminismul răspunde cercetărilor sociobiologiei astfel: „ea (sociobiologia) tinde să dea explicații antropomorfizante pentru orice comportament”, iar în privința altruismului „există covârșitor de multe contraexemplu în care indivizii se sacrifică mai degrabă pentru o idee sau pentru cineva de o „consangvinitate spirituală” cu ei decît pentru orice viu natural” (p. 111). Răspunsul biologiei Ronald de Sousa este citat în lucrare: ce anume ar putea împiedica formalizarea comportamentului uman prin utilizarea paradigmei biologice, atîta timp cît sociobiologia nu își arogă pretenția de a eputa explicația comportamentului uman?

Acest răspuns firesc face aluzie, într-un fel, la una dintre problemele feminismului însuși: prin lipsa paradigmei proprii, el se dovedește irelevant pentru alte domenii; în același timp, o paradigmă ca aceea a biologiei contemporane poate contribui la modelarea comportamentului uman. Acest fapt nu este însă un neajuns în sine, și expansiunea mișcării feministe este o dovadă clară a acestui lucru.

O reformă „din interior”

Discuțiile despre ontologie și paradigmă ne conduc spre o ultimă observație, și anume cea amintită în nota 1), relația între adevărurile existențiale concrete și cele ontologice. Feminismul și-a manifestat permanent nevoia de a elabora o ontologie proprie. Dar încercările sale au eșuat. În lipsa paradigmei proprii, mișcarea a împrumutat ontologii social-marxiste, postmoderniste, foucaultiene, tradiționale (aș încadra aici teoriile ecofeministe, cu accentul lor pe „dimensiunea feminină a existenței” și relația cu natura). Fiecare dintre aceste curente în gîndirea modernă s-a dovedit a avea destule probleme interne pentru a mai putea funcționa ca un suport consistent pentru feminism; ecofeminismul însuși propune valori tradiționale, care, au spus-o chiar membrele mișcării, au fost principala resursă a aservirii lor de către societatea patriarhală.

Singura strategie pe care o întrevăd este abandonarea oricăror încercări de ontologie bazată pe practică socială bazată pe promovarea drepturilor și libertăților clasice. Această soluție a fost propusă de către feministe liberale. În mod paradoxal, ele au fost cel mai puțin reprezentate în cartea Mihaelei Miroiu. Singura explicație pe care o pot oferi este aceea că răspunsul lor la „dilemele feminismului” era prea firesc pentru a fi luat în seamă.

E drept, autoarea aduce cîteva obiecții doctrinei liberale. Cea mai semnificativă ar fi aceea că șanse egale nu pot fi acordate femeii într-o societate creată de către bărbați pentru bărbați. „Pătrunde și deci aceea că „măsura” lumii noastre, a regulilor și normelor ei, a fost și este încă imaginată într-un fel care nu ne asigură că se potrivește și femeilor: atunci competiția nu este echitabilă, iar rezultatul ei nu poate fi drept” (p. 94). Adevărat sau nu, aceasta nu schimbă cu nimic situația. Eliminînd de la bun început soluția radicală a separatismului (îndelung prezentată în volumul de față), cred că singura cale nu poate fi decît tot o reformă „din interior”. Iar, date fiind dimensiunile conflictului, reforma nu poate avea loc decît pornind de la valorile de care dispunem, indiferent de reprezentativitatea lor.

¹⁾ Și în acest caz, ca și în multe altele, se confundă realitățile existențiale concrete (aservirea femeii prin ideologie) cu cele ontologice. Asupra acestui punct se va reveni înapoi final.

²⁾ Vezi în acest sens John Maynard-Smith „Did Darwin Get It Right?”, London: Penguin, 1989, partea a doua.

LIVIU ANDRESCU

Adevărul literar și artistic, nr. 266

- „Dumnezeu a dat, Popescu a luat!” - interviu cu David Esrig
- Alexandru Condeescu - Din nou despre Nichita Stănescu
- „Manual despre calomnie și dreptul la intimitate, pentru uzul ziariștilor”, comentat de Felicia Antip
- La persoana I - Cătălin Țârlea
- Traveling de Magda Mihăilescu: „Miezabilii” sînt vegnici

EDITURA VENUS

PESCUTUL de la A la Z

Pescutul de la A la Z ghidul pescarului sportiv
(224 pagini, 3.500 lei)

„Intocmai ca și vinătorul, pescarul trebuie să-și însușească cunoștințele teinice despre viața și obiceiurile peștilor, citind, învățînd și observînd modul de comportament al fiecărui specie în mediul în care trăiește, dușmanii lor, modalitățile de apărare, cu ce și în ce fel se hrănesc, influențele ce le exercită factorii naturali asupra lor, cum se înmulțesc, cauzele ce determină migrațiile și marile migrații, ritul de variație de la o specie la alta etc. (...) A pătrunde în tainele apei, a învăța să cuști fiecare specie de pește în locul potrivit și în timpul cel mai prielnic, a respecta epocile de înmulțire și a contribui la prăsierea lor artificială, dar mai ales a-l ocroti contra numeroșilor dușmani, iată tot ațit de calitate ce-l definește pe adevăratul pescar sportiv.”

Relații suplimentare la tel/fax: 6.31.77.08

CEZAR BALTAG

Datini de Paști

Învierea, mister și sărbătoare centrală, în jurul căreia gravitează întreg calendarul, este evenimentul axial al religiei creștine, căci, așa cum s-a spus, „creștinismul s-a născut din credința Paștilor”. Ea consacră definitiv ziua Duminicii ca „zi a Domnului”. Cele șase săptămâni ale Postului Mare sînt o pregătire gradată în vederea celei mai mari sărbători; duminicile, precum și sărbătorile care urmează Paștilor (Înălțarea, Rusaliele, Sf. Treime), se ordonează în raport de Duminică Învierii, care, împreună cu sărbătoarea Crăciunului, structurează tot calendarul.

Întreg cortegiul de datini (fie cele ale tradiției bisericești, fie cele ale devoției folclorice) constelează în jurul sărbătorii Paștilor. Toate simbelele din Post care premerg marii sărbători a Învierii sînt simbele de „pomenire a morților”. Acestea se urmează neîntrerupt în fiecare săptămână și nu conțenească decît în Joia Mare, „ziua cun mai de urmă din Păresimii” în care se mai pomenesc morții, căci după alte două zile de doliu și post va fi Învierea. Simion Florea Marian a grupat obiceiurile legate de ziua de Paști, precum și de două din zilele premergătoare (Joia Mare și Vinerea Patimilor). E de menționat că, în Simbăta dinaintea Paștilor, toate datinile și obiceiurile „tate” iminentă Învierii covârșesc orice practici sub-sau ad-iacente.

Joia Mare

Cuprinde în cursul sa „practici eshatologice, ultimele înaintea Paștilor: focurile morților, moșii de Joi Mari, pomenirea morților etc.; b) datina roșitului ouălor; c) „nunta urzicilor”, adică încetarea – după înflorirea i.e. „nunta” plantelor – de a mai fi bune de mîncat; d) privegherea; și e) strigarea peste sat. Alte practici, neincadrabile în schema de mai sus, sînt de magia domestică: cununile vegetale (cite una pentru fiecare membru al familiei), care sînt aruncate pe casă și apoi examinate în scop divinativ; interdicția de a dormi în cursul zilei de joi; cămașa și oglinda puse sub un pom, la răsăritul soarelui, cu care se vor face descîntece peste an; credința în Joimăritele care pedepesc pe femeile ce n-au tors cînepa sau n-au cusut cămăși noi de Paști pînă în a doua dată etc. Joia Mare este, se știe, ziua cînd „șosesc morții”, care vor adăsta pe la vechile lor locuințe pînă la Moșii de vară (în simbăta dinaintea Rusaliei); unele suflete se așază pe streșina casei, altele în alte locuri, mai ales „împrejurul focului aprins”, ca să se „încălzească” și să „bea apă”. Acesta e motivul pentru care se aprind focuri de boji uscați, crengi de alun, surcele, gunoșii etc. sau se duc la crucile morților cite-o lumină (în Banat, „luminicbe”). Din Joia Mare pînă în Duminică înția după Rusalii, se crede că cerul, raiul și iadul stau deschise, „pentru ca sufletele să poată veni acasă” (Sim. Fl. Marian, *Sărbătorile la Români*, II, ed. nouă 1994, p. 96). Se dau de pomană Moși, adică ucelele pline cu apă, cu un colac și o luminare; uneori și o năframă (în Bucovina).

Sfîntena Privegherii din Joia Mare, adică a Denei cînd se citesc cele „12 Evanghelii”, este sursă de putere pentru diverse practici: orice obiect, bairă, sfoară (înmodată de fiecare dată cînd se citește una din

cele 12 Evanghelii), fîină, untdelemn, tîmfie, taler etc., care au fost în biserică în timpul Denei, servesc fie ca leac, fie ca mijloc de divinație peste an.

Strigarea peste sat este o datină satirică. Despre roșitul ouălor, mai încoale.

Vinerea Patimilor

Sau Vinerea Mare, Vinerea Prohodului, Vinerea Seacă. Această ultimă numire vine de la postul negru (adică absolut) care se ține în această zi a Pătîmirii pe Cruce. Cel care postește compiet în această zi va ști cu trei zile înainte cînd are să moară. Vinerea Patimilor este o zi a multor interdicții: nu se coase, nu se umple borșul, femeile nu țes, nu torc, nu se laie, nu fac legie, nu albeac cămăși. „Dacă cineva s-ar încumeta să coacă pîne în Vinerea Mare, atunci se zice că, de-ar azvîri pînea aceea în mare, nici pești n-ar mânca-o” (S. Fl.

trei ori casa, fac cruce cu lumina pe pereți și la colțurile casei, apărîndu-și astfel casa de trîsnet sau foc, iar pe ei înșiși de boli ori nevoi. Aerul este sărutat în mijlocul bisericii de credincioși, iar în ziua de Înviere este pus pe masa sfîntă din altar, unde rămîne pînă în miercuria dinaintea Înălțării. Cînd se ocolește, vineri seara, biserică cu Aerul, femeile obișnuiesc să lipească lumînări pe crucile mormintelor, jelindu-și morții. Clopotele nu mai bat pînă la Înviere, vestirea slujbelor făcîndu-se doar cu toaca.

Paștile

Am analizat anul trecut importanța sărbătorii Paștelui pentru creștinism, sensul profund al morții și Învierii Fiului lui Dumnezeu pentru mîntuirea neamului omenesc, aspectul ontologic al Răscumpărării (completîndu-l pe cel juridic și sacrificial), precum și sensul schimbat al morții înșiși, operat de actul Învierii. Încheiem, insistînd asupra universalității mîntuirii și a restaurării întregii firi cosmice în plenitudinea primordiale. Trebuie spus că devoția de tip popular a surdina în mișcătoare ritualuri adiacente (dar, totodată, convergente și solidare cu scenariul sacru) sensul re-cosmicizator, atoterestaurator al jertfei răscumpărătoare a Fiului.

Învierea – icoană de la Nicula, sfîrșitul secolului XIX

Marian, op. cit., 111). În Vinerea Sfîntă, bărbații nu seamănă (n-ar crește nimic). Singura ocupație femeiască permisă: roșitul ouălor și pregătirea paschi pentru ziua de Paști. Sînt permise, în schimb, unele practici de vindecare, precum și scaldatul în apă rece (prevenind toate bolile), mai ales în Bucovina, dar și în Moldova, Transilvania și Banat (op. cit., 114). Dacă plouă în Vinerea Seacă este semn sigur de belșug peste an.

În Vinerea Patimilor, preoții scot Sf. Aer (adică epitaful sau pinza înfășurînd scena punerii în mormînt) din proscomidiar și îl așază pe o masă, unde stă toată noaptea. Se înconjoară apoi cu el biserica, la reîntrarea în lăcaș, credincioșii trec de cite trei ori cu o luminare aprinsă pe sub ei, apoi, tot cu lumina aprinsă, merg acasă, înconjoară de

Despre numai citeva din datinile de Paști, specifice folclorului românesc, la cele ce urmează.

Trebuie spus, înainte de toate, că dimensiunea simbolică a fiecărui gest sau act din ziua, sau din zilele din preajma Sărbătorii, este întotdeauna prezentă. Cel mai banal exemplu: de Paști, omul nu se „îmbracă”, în sensul obișnuit al cuvîntului, ci se înnoiește; de aici obiceiul de altădată al fetelor și femeilor de la țară de a coase măcar o cămașă nouă, „cu pui și altice”, cămașa fiind semn „investirii” cu un sens nou sau cu un „suflet” nou.

Dar nu numai omul, ci și casa se înnoiește; aceasta este una și văruită ca să străluească de o lumină nouă; semnele exterioare ale curățeniei nu fac însă decît să mărturisească transfigurarea lăuntrică, schimbarea de regim ontologic pe care misterul paschal îl operează în sufletul omului

odată cu slujba de Înviere și cu Împărățania de Paști.

Dimensiunea simbolică este ceea ce caracterizează, așadar, fiecare gest, fiecare moment al oricărui obicei de Paști. Astfel, pasca este întotdeauna făcută din fîină de grîu, și asta nu numai deoarece grîul este „cîntecul mesei”, ci, mai ales, pentru că el închipuie, în credința populară, „chipul lui Hristos”. De asemenea, forma păștii (rotundă sau dreptunghiulară) este legată simbolic fie de forma scuteceleor copilului divin, fie de forma mormintului în care Fiul s-a îngropat.

Ouale roșii, la rîndul lor, simbolizează potrivit legendelor din Bucovina (Frătăuți, Boian, Mahala etc.), precum și din alte unghuri de țară românești, fie pietrele cu care s-a aruncat în Hristos, transformate prin puterea dumnezeiască în ouă roșii, fie singele Mîntuitorului, care a stropit coșul cu ouă cu care Maica Sa dorea să-i înduplece pe tortionarii Fiului ei, fie, în sfîrșit, replica sacră dată unor vorbe necugetate în clipa Calvarului de pe Cruce. Ouăle care sînt împetrișite și pictate frumos se numesc și ouă „muncite”, prin analogie cu chinurile îndurate de Hristos pe Cruce; este, însă, mare păcat a „munci” ouăle în Vinerea Patimilor, cînd a suferit Hristos. O impresionantă legendă din Munții Apuseni, arînd paralele în Bucovina, leagă obiceiul înroșitului ouălor de sfîrșitul Lumii: Antihrist stă legat în lanțuri groase pe care le subție și le roade pînă aproape de Paști; cînd se înroșesc ouă, lanțurile redevin groase la loc, dacă lumea n-ar mai face ouă roșii de Paști, Antihrist, dezlegat, ar potopi Pămîntul.

Învierea deschide Cerurile, sau Ușile Raiului, spre Pămînt. De aceea, cînd moare în ziua de Paști ajuge direct în Rai. Analogic, preutul deschide în ziua de Paști ușile împărătești ale Altarului, care vor rămîne astfel deschise toată săptămîna luminată. De asemeni, cel ce se naște în ziua de Paști (mai cu seamă cînd se trag clopotele înția ouă) va trăi fericit pînă la bătrînețe. De la Înviere, oamenii vin cu lumînările țîtute aprinse pînă acasă și le sting în grîndă, afumînd astfel pe tavan un semn al crucii. După numărul crucilor – scrie S. Florea Marian – oamenii scotese numărul anilor de cînd este casa, sau cîți ani au trăit ei înțrînsă. Lumina de Paști se poate reaprinde peste an în timp de furtună sau în caz de pericol de trîsnet, grîndină, revărsare etc.

În ziua de Paști se deschid nu numai Ușile Raiului, ci se dervăltuie multe taine ascunse. După semne bine știute, sau în urma unor ritualuri precise, omul poate deosebi strigoacele-spirite, strigoacele-femei, vrăjitorii și vrăjitoarele. Cităm din Florea Marian: „Vrăjitoarele se pot cunoaște numai în Duminica Paștilor, sînt foarte palide la față și au ochii roșii; se cîntă foarte tare de durere de picioare și le cuprind neconștient fiori și o frică grozavă, mai ales cînd aud clopotele și împușcînd la Înviere” (op. cit., 185).

Întorzi cu pasca sfîntită de la slujba de Duminică, oamenii de la țară se duc (sau se ducera) înția la grajdul sau ocoul de vite, atîngîndu-le creștetul cu legătura cu pască. Abia după aceea pășesc pragul casei, atîngînd fruntea celor din casă cu pasca sfîntită și își zic: „Hristos a învîiat!”, după care urmează răspunsul adevăring faptul Învierii. Se așază la masă, încep cu anafură și pască sfîntită, mîncînc miel, ciocnesc ouă roșii. Se crede că toți aceia care ciocnesc ouăle roșii se vor înțlii unul cu altul pe lumea cealaltă.

Despre alte obiceiuri, cum ar fi udatul, datul în scrincoab etc., sau diverse farmece albe, poate cu alt prilej.

FATMIR ALISPAPAHIC

Tuzla – ideea politică a reintegrării bosniace

Tradiția rezistenței

În iarna lui 1831, proprietarii de pământuri bosniaci, conduși de Hussein-beg Girahbećević, au decis, într-o adunare ținută la Tuzla, să pornească o luptă armată împotriva Imperiului Otoman. Atunci a început competiția pentru câștigarea independenței Bosniei.

În anul 1878, pe baza deciziilor Congresului de la Berlin, Imperiul Austro-Ungar a primit un mandat de capturare a Bosniei și Herțegovinei. Tuzla a fost singurul oraș care a reușit să respingă trupele de ocupație până la o distanță de 50 de kilometri. Abia la patruzeci de zile după căderea orașului Sarajevo austro-ungari au reușit, cu o armată de trei ori mai puternică, să captureze ultimul bastion de rezistență bosniacă.

În timpul celui de-al doilea război mondial, Tuzla a fost una dintre puținele municipalități bosniace unde autoritățile ustase nu au reușit să comită crime împotriva sârbilor și evreilor. Mufti Kurt, șeful comunității islamice din Tuzla, a avut o înțelegere personală cu liderul ustas Pavelic și l-a amenințat cu o răscălnă în cazul în care acesta ar fi lansat holocaustul împotriva sârbilor și evreilor. Cufund după aceea, pe 7 octombrie 1943, Tuzla a devenit cel mai mare oraș liber din întreaga Europă ocupată.

Aceste date istorice pot fi o introducere lămuritoare în evenimentele ce s-au întâmplat recent. La primele alegeri democratice din 1990, în ciuda propagandei naționaliste agresive a celor trei partide etnice (SDS – sârb, HDZ – croat și SDA – musulman) și în contrast cu majoritatea celorlalte municipalități din Bosnia-Herțegovina, cetățenii Tuzlei au acordat 63% din voturile lor blocului de coaliție social-democrat (Partidul Social-Democrat, Reformiștii și Partidul Liberal). Înaintea războiului și chiar și în timpul acestuia, cetățenii Tuzlei obișnuiau să înțeleagă exaltările naționaliste ca pe o expresie a primitivismului rural și a patologiei sociale, care, din nefericire, s-au dovedit a fi o cauză suficientă pentru moarte, distrugere și suferință.

Agresiunea sârbă

Tuzla a avut o poziție unică și în privința agresiunii sârbe asupra Bosniei-Herțegovina. Extremiștii sârbi nu au reușit să producă o diviziune teritorială și administrativă, pe baze etnice, a municipalității, ceea ce obișnuia să fie preluatul atacului. După oribilele masacre comise de către sârbi la sfârșitul lui martie și începutul lui aprilie 1992 în zonele vecine Bosanski Brod și Bijeljina, autoritățile din Tuzla au pierdut orice încredere în declarațiile satisfăcătoare și indiferente ale președintelui Iztbegović: "Visai în liniște, nu va fi nici un război" sau "E nevoie de două părți ca să se pornească un război". La sesunea a doua a orașului ținută pe 4 aprilie 1992 s-a luat decizia că toți cetățenii municipalității se pot oferi voluntari, înarmați sau nu, în unitățile politienesci, astfel încât să creeze o formă de apărare teritorială sub comanda unificată a poliției civile a orașului.

În primele săptămâni, zvonurile cu privire la atrocitățile și distrugerile provocate de către sârbi în Bosnia-Herțegovina au dat naștere unei atmosfere de tensiune în oraș. Într-un final, pe data de 15 mai 1992, unități ale Armatei Naționale Iugoslave (JNA), compusă în acel moment în majoritate din extremiști sârbi și muntenegri, au încercat să ocupe orașul sub pretextul evacuării baracilor militare din Tuzla. Într-un conflict violent, trupele orașului Tuzla, ca efectiv scăzut și prost înarmate, au reușit să respingă o armată de aproape o divizie până la o distanță de 10-15 mile de oraș și să mențină Tuzla, una dintre puținele teritorii libere din Bosnia-Herțegovina.

Păstrind tradițiile bosniace

Urmind exemplul prost dat de partidele din coaliție, SDS și HDZ, liderii religioși ai SDA musulman au început un proces de distrugere sistematică a patriotismului bosniac, afirmându-se din ce în ce mai adânc în contradicții: afirmând că "noi luptăm pentru o Bosnia-Herțegovina civilă, seculară, democratică și unică" și crezând în același timp "un partid și un stat orientat spre islamism". Primul și cel mai însemnat obiectiv al unei astfel de acțiuni a fost armata bosniacă, deși, în Tuzla spre exemplu, aceasta nu era formată numai din musulmani, și mai ales nu din membri și suporteri ai SDA, ci din 19% croați, 2% sârbi, un număr semnificativ de membri ai populației mixte și din cei ce se declară a fi "bosniaci". Într-o manieră similară celelalte cîndva de către armata iugoslavă comunistă, SDA a încalcat legea democratică a armatei nepolitizată și a uzurpat dreptul de a-și crea filiale în armata bosniacă.

În contrast cu alte orașe bosniace, Tuzla nu a acceptat cu înclinare în sin această situație nefirească și pentru o entitate bosniacă-musulmană, ciudată, care a avut ca expresie o islamizare a patriotismului; mai ales că aceste tendințe semănau cu cele manifestate de sârbi și croați, care încercau să se debaraseze de conceptul de "bosnianism" care a însemnat secole de-a rândul principiul "armoniei diferențelor".

În septembrie 1992, filiala regională a SDA a lansat prin publicația sa, "Dragomul Bosniei", o campanie brutală de tip fascist împotriva democrației și libertății de expresie în Tuzla, având ca principală țintă valorile conviețuirii multietnice. Democrații care au înfrânt să se opună vândalismului antibosniac au fost acuzați în repetate rânduri ca fiind inamici ai poporului. La demonstrațiile organizate de către Comunitatea Islamică și de Asociația Intelectualilor Bosniaci-Musulmani s-a cerut chiar linișirea acestora. Atrocitățile și crimele de război comise de către sârbi au constituit un pretext pentru acest tip de manipulare informațională, religioasă și politică exercitată de către SDA. Tragedia musulmanilor bosniaci a devenit un argument puternic în dezbaterile politice, un solid instrument al "conștiinței naționale" și o unealtă în mâinile politicienilor lipsiți de scrupule.

Atacurile asupra valorilor democratice și spiritului bosniac au continuat, cu presiuni intensificate în special sub forma recrutării opozanților politici în armată sau politică. Dar, în ciuda acestor presiuni, democrația locală din Tuzla nu a cedat inamicilor. Găsind din ce în ce mai puțină încredere, propaganda condusă de extremiștii SDA a devenit grotescă și irațională. Tuzla a fost și este încă un bastion al democrației care oferă mai multă siguranță locuitorilor săi decât orice alt loc din Bosnia-Herțegovina. Modelul curent de conviețuire multietnică și orientarea democratică a autorităților locale s-au dovedit a fi o hază mai bună de organizare a vieții civile și a apărării țării decât singeroasa "naștere de națiuni" din Bosnia Centrală sau Herțegovina.

Forumul cetățenesc

Cea mai puternică și mai bine organizată formă de rezistență democratică în fața istoriei naționaliste din interiorul țării a fost crearea Forumului Cetățenesc, pe data de 28 februarie 1993. Forumul a fost constituit ca o organizație civică, non-guvernamentală, non-profit, cu scopul de a apăra valorile democratice, europene ale drepturilor și libertăților, ca și lunga tradiție a Bosniei multietnice, multiculturală și multireligioasă. Ignorând primejdiile bombardamentelor, un grup de câteva mii de cetățeni s-au strins pentru adunarea generală în holul hotelului "Tuzla", unde au militat pentru inițiative civice și democrație cetățenească, pentru puterea civică în oraș, lucru la care extremiștii din SDA cu siguranță că nu se așteptau. În același timp, demonstrația a oferit un suport adițional autorităților locale și a constituit o formă de recunoaștere a justiției politice a acestora, care fusesse denunțată de către SDA ca antimusulmană, proștră și comunistă.

Alte principala publicație musulmană, cît și alte non-născute instituții musulmane (cu onorabila excepție a asociației culturale musulmane "eretice" "Preporod") au confirmat atacurile asupra opozițiilor democratice și grupurilor reprezentând tradiții pluraliste. În februarie 1993 au fost publicate câteva articole care descriau copiii unor mariaje mixte într-o manieră rasistă și ofensatoare și care făceau aluzie la neplăcutul viitor care-i aștepta într-o societate "revizuită", în care vor putea avea loc doar ca cetățeni de mîna a doua. În discuții ulterioare, aceste articole au fost respinse de către autorități ca declarații iraționale, dar au găsit suportul părții musulmane. Disprețul în fața căsătoriilor mixte a atins cînd punctul culminant. Pe 1 aprilie 1993, același magazin scria: "Fiecare musulman ar trebui să-și aleagă un sîrb și să jure că îl va ucide într-o bună zi". Zeci de astfel de articole au urmat, iar cheia dintre ele au fost cu siguranță motivul pentru care dl. Mazowiecki, secretarul general special ONU delegat în probleme de drepturile omului, a prezentat în raportul său "Dragomul Bosniei" ca singurul exemplu nominalizat de violare a drepturilor omului.

Forumul Cetățenesc a cerut ca procurorul public să cerceteze cazul "Dragomul Bosniei". Același lucru a fost solicitat în repetate rânduri de către autoritățile locale. A trecut mai mult de un an și procurorul nu a reacționat în nici un fel. Este evident că statul de drept este blocat de către tendințe totalitare. Consecințele periculoase ale unor asemenea campanii de presă naționaliste și a acestui tip de identificare a patriotismului bosniac cu o singură națiune și religie sînt evidente pentru cetățeni. Și totuși, sîntajul, pe de o parte, și diferite forme de "caritate și suport", pe de alta, pavează calea spre un stat unipartit totalitar bazat pe formula "un lider – o națiune – un partid – un stat" și sprijinit de armată, poliție și instituții juridice.

Traducere și adaptare după hCa Quarterly 10/1994 de Liviu Andreescu

Această pagină se face cu sprijinul PHARE Democracy Programme

Publicații hCa

1) Naționalismul și integrarea europeană – perspective ale societății civile

O colecție cuprinzătoare de eseuri despre naționalismul din noua Europă. Est și Vest, semnate de Mient-Jan Faber, Mary Kaldor, Radha Kumar și Sonja Licht. Aceste eseuri cuprind cugetări profunde cu privire la subiecte cum ar fi autodeterminarea, statul-națiune în contextul integrării europene și impactul pe care "conflictele etnice", ca acela din vechea Iugoslavie, îl pot avea asupra regiunilor din jur (Apărut 1992, 75 pagini, 6 USD).

2) Drepturile reproductive în Europa Centrală și de Est – consistența pentru femei a hCa

Recentele schimbări economice și politice din Europa Centrală și de Est au adus cu sine noi provocări adresate femeilor. Una dintre cele mai importante este revizuirea legilor avortului pe tot cuprinsul acestei zone. Această broșură, alcătuită în urma întîlnirilor și conversațiilor cu unele grupuri independente de femei din Europa Centrală și de Est, analizează în detaliu impactul pe care aceste măsuri l-au avut asupra drepturilor reproductive ale femeii și oferă în același timp informații practice și juridice asupra poziției femeii în țările avute în vedere (Apărut 1992, 57 pagini, 6 USD).

3) Noi ziduri în Europa – soluții civice (Bratislava, 26-29 martie 1992)

Un raport al adunării din 1992 de la Bratislava, la care au participat 800 de activiști, politicieni, intelectuali și membri de sindicate din Est și Vest. Acoperind subiecte cum ar fi naționalismul și autodeterminarea, reforma economică și problema armelor, drepturile femeii și chestiuni de politică socială, acest volum cuprinde o mare varietate de discursuri ale persoanelor implicate în mișcările pentru pace și democrație și, de asemenea, propuneri de "soluții civice" (Apărut 1992, 72 pagini, 6 USD).

4) Naționalitate și cetățenie – o discuție

Acest volum constă într-o transcriere a adunării hCa care a avut loc la castelul Libice din Republica Cehă în septembrie 1993. Include discursuri și fragmente de dezbateri pe probleme ca naționalitatea și cetățenia în Est și Vest, semnate de Salman Rushdie, Milan Simečka, Mary Kaldor, Ronald Castro și Sonja Licht (Apărut 1993, 41 pagini, 6 USD).

5) Problema kurdă

O analiză la zi a politicii în problema kurdă din Turcia contemporană din perspectiva societății civile, compilată de filiala hCa Turcia (Apărut 1993, 32 pagini, 4 USD).

6) Conflicte în Europa – o nouă perspectivă politică

În acest volum, Radha Kumar, Mient-Jan Faber și Mary Kaldor descriu criza instituțiilor europene în urma războiului rece, analizează noile conflicte, în special pe cele bazate pe diferite definiții ale etnicității, și fac propuneri pentru dezvoltarea unor noi forme de intervenții umanitare (Apărut 1993, 46 pagini, 6 USD).

7) Violența împotriva femeilor în Europa Centrală și de Est

Un raport alcătuit de Comisia pentru femei a hCa pe baza unui seminar care a avut loc în Praga în 1993. Publicația combină o serie de rapoarte detaliate alcătuite în câteva țări est și central-europene și o secțiune specială care oferă sfaturi practice și teoretice bazate pe experiența activităților din Marea Britanie (Apărut 1994, 119 pagini, 7 USD).

8) Legea ilustrată în Europa Centrală și de Est

Bazată pe seminarul din 1992, organizat de către Comitetul Helsinki din Cehia, această publicație se concentrează asupra legilor ilustrate în Cehoslovacia, Polonia și Ungaria. Acest volum servește, de asemenea, ca bază pentru seminarul din octombrie 1994 – intitulat "Cinci ani mai târziu" –, cofinanțat de Uniunea Europeană și Programul PHARE pentru Democrație. El dezbate pe larg aspectele politice, morale și juridice ale ilustrației. Apărut 1994, 118 pagini, 7 USD.

Comenzile se fac la:
International Secretariat
Milady Horakova 108
160 00 Prague 6
Czech Republic

CORNEL IVANCIUC

Dezinformarea – I o specialitate românească

Cazurile Patapievici și Ungureanu, care au generat recent un viguros curent de opinie în mass-media, sînt reperi greu escamotabile pentru ceea ce s-ar putea defini drept o reparație a poliției politice, în forme aparent mai blînde și într-un plan relativ disimulat, dar cu efecte sociale la fel de păgubitoare ca și pe vremea vechii Securității. Privitor la dl. Ungureanu, SRI a reacționat prompt, declinîndu-și întreaga responsabilitate pentru abuzul de competență al maiorului Chirilă de la Secția SRI Iași, care a încercat să protejeze subiectul investigat, prin prevenirea răscolării dl. Ungureanu de către un oarecare serviciu de informații străin, așa cum s-a pretins inițial, dar cu metode cel puțin medievale – fapt care a atras ulterior eliberarea ofiterului din funcție; cazul Patapievici a luat însă o turnură de-a dreptul rocambolescă. Dispariția căpitanului Soare – responsabil de desfășurarea unei anchete cu accente NKVD-iste în anturajul familiei Patapievici, după ce Soare a fost echivalat cu ofiterul Marius Lucian Streche din SPP – lasă loc presupunerii, deloc exagerate, că ne aflăm pe tărîmul unei dezinformări clasice, solidară cu practicile vechii Securități. E de precizat, pe de o parte, că: 1) pentru mass-media ar fi fost imposibilă deconspirarea atît a identității precise a unui ofiter de informații, cit și a numărului său de telefon, dacă n-ar fi fost ajutat în acest demers de o structură informativă paralelă, alta decît cea din care face parte ofiterul Streche, provenind, după cum s-a aflat ulterior, din Serviciul de Informații al Ministerului de Interne și neavînd, probabil, nici o legătură cu investigarea dl. Patapievici; 2) pe de altă parte, Președinția, SPP, IGP și SRI au refuzat cu obstinație să-l revendice pe căpitanul Soare, care, în acest moment, ar putea fi luat drept o ficțiune pur publicistică, dacă n-am ține cont tocmai de cazuistica invocată în punctul 1). Or, în practica dezinformării, lucrurile încep să se complice cu adevărat abia în momentul în care se pune în mișcare acel insidios mecanism al dezmințirii de către instituțiile oficiale. Toate aceste evidențe induc bănuiala că deconspirarea căpitanului Soare și identificarea sa cu o altă persoană au generat o puternică dezinformare în mass-media,

purtînd amprenta comportamentală inconfundabilă a poliției politice. Deoarece dezinformarea rămîne acea stare de spirit rezultată din asocierea dimensiunii ideologice cu noțiunea de război total împotriva societății civile – comportînd resorturi psihice încă neclare –, ne vedem siliți să mediatizăm toate acele structuri informative susceptibile de a-l fi mandatat, pe de o parte, pe căpitanul Soare în investigația și compromiterea dl. Patapievici, iar pe de altă parte deslușim motivele pentru care dl. Patapievici a făcut obiectul unei atenții speciale din partea serviciilor secrete. La toate acestea trebuie ținut cont de faptul că dezinformarea rămîne încă acea redutabilă armă a ofiterului român de informații – tributur unor reflexe tipice fostei Securități –, al cărei efect de camuflaj de sepie nu poate decît să bulverseze și mai mult fragilul nucleu al societății civile, pe cale de a se încheia, în sfîrșit, după cinci ani de convulsii sociale.

După opinia senatorului UDMR Szabó Károly, „vechea Securitate era mai ușor de coordonat decît organizațiile mai mici și dispersate de astăzi, care își pot urpări mai bine interesele egoiste (...) Într-un fel, azi sînt mai mulți securiști decît înainte. Primejdia constă în faptul că supravegherea lor nu este corespunzător soluționată, și normele legale care reglementează funcționarea lor sînt lacunare (...) Ele servesc mai mult siguranța statului decît a cetățeanului”. Probabil că numai într-o republică prezidențială autoritară, ca cea a președintelui Iliescu, siguranța statului – conceput ca instanță abstractă – este mai presus de siguranța cetățeanului, luat ca entitate socială.

Panorama serviciilor secrete autohtone

Spre deosebire de Ungaria, Slovacia și Cehia, unde există 4-5 structuri informative, România dispune în momentul actual de nouă servicii secrete, care concurează la realizarea obiectivelor Legii Siguranței Naționale: Serviciul Român de Informații (SRI); Serviciul de Pază și Protecție (SPP); Serviciul de Informații Externe (SIE – subordonat formal MAPN); cele două organe informative ale MAPN: Direcția Informațiilor Militare (DIM) și

Direcția de Contraspionaj a MAPN (DCSM); cele două servicii de informații ale Ministerului de Interne: Serviciul de Informații al Ministerului de Interne (UM 0215) și Direcția de Supraveghere Operativă și Investigații a IGP; organul informativ al Ministerului Justiției: Serviciul de Informații al Direcției Generale a Penitenciarelor (UM 0400), numit și Serviciul Operativ Independent (SOI); Serviciul de Telecomunicații Speciale (STS).

Serviciul Român de Informații

SRI a fost înființat prin Decretul 191/26.03.1990 și constituit legal prin Legea 14/1992. Este autoritate administrativă prin Constituție, fiind coordonat de Consiliul Suprem de Apărare a Țării și controlat de Parlament. Organ de stat specializat în domeniul informațiilor privitoare la siguranța statului, SRI are ca principale prerogative culegerea de informații necesare cunoașterii, prevenirii și contracarării oricăror acțiuni care constituie, potrivit legii, amenințări la adresa siguranței naționale a României. Domeniul combaterii terorismului și al intervenției antiteroriste este interferent cu cel al unei structuri similare din cadrul SPP. Efectivele SRI sînt necunoscute, fapt ce generează bănuiala că în structurile sale au fost păstrati, în ciuda unor dezmințiri repetate, factori de decizie ai vechii Securități. În 1990 s-au avansat cifre oscilînd între 15.000 și 30.000 cadre, ceea ce pare greu de acceptat. Efectivele actuale ar putea fi evaluate, cu maximum de prudență, la cca 7.000-10.000 cadre militare, la care se adaugă un procent substanțial de angajați civili, în parte ofițeri acoperiți din structurile întreprinderilor de comerț exterior ale DIE.

SRI este organizat în mai multe diviziuni, ale căror domenii de activitate sînt identice, în cea mai mare parte, cu cele ale direcțiilor vechiului Departament al Securității Statului.

Atfel, Diviziunea Contraspionaj a preluat prerogativele Direcției III a DSS. Este implicată, în 1990, în cercarea de șantajare a viceconsulului american Mark Sullivan, printr-o acțiune comună a ofiterului Mitran din SRI cu ofiterul KGB Fiodor Bodnari, din cadrul Rezidenței KGB a Ambasadei URSS din București.

Diviziunea Apărarea Constituției a preluat prerogativele poliției politice, adică ale Direcției I a DSS. Este organizată în șase sectoare:

1) Acțiuni extremiste vizînd destabilizarea ordinii sociale și suprave-

gherea organizațiilor secrete, inclusiv a francmasoneriei. Are în subordine Grupa Operativă DIMBOVITA. Este vinovată de dezinformarea opiniei publice, prin publicarea în Raportul de activitate al SRI pe anul 1993 a unei informații cu privire la o tabără de antrenament din Transilvania, în care tineri români de naționalitate maghiară executau o intensă pregătire paramilitară, într-o formă mascată, în locuri izolate și bine camuflate. Informația era dezmințită, la scurtă vreme după publicarea raportului, de Biroul de Presă al Armatei.

2) Acțiuni naționaliste, ireidentiste, revizioniste. Avînd în vedere faptul că activitatea acestui sector este dedicată în bună măsură supravegherii informative a populației maghiare din România, se poate bănui cine anume stă în spatele diversunii Ardeal și a cazului Tökés.

3) Activități de natură a aduce atingere siguranței naționale, desfășurate sub acoperirea religiei. În Raportul de activitate al SRI pe anul 1993 se face referire la anumite elemente preocupate de crearea unor disidenți în cadrul cultelor legale, în scopul erodării influenței și caracterului tradițional creștin-ortodox al spiritualității române, care urmăresc atrogerea populației la credințe religioase străine spiritului național. Erijarea SRI în instanță morală supremă, cit și rolul paramonastic pe care și-l asumă contravin flagrant cu prevederile articolului 8 din Constituție, privitoare la libertatea religioasă.

4) Acțiuni de sabotare sau subminare a intereselor statului, în domeniile social și politic, artă, cultură, mass-media, poligrafie, învățămînt, știință, sănătate, justiție, sport. Acest sector a coordonat activitatea maiorului Chirilă, care s-a ocupat de istoricul Ungureanu. Există indicii că inclusiv căpitanul Soare ar proveni tot din structurile sectorului 4 al Diviziunii Apărarea Constituției, însă acest lucru nu poate fi, documentat, dovedit. Spectrul larg de probleme investigate de acest sector se interferează, oricum, atît cu prerogativele Serviciului de Informații al Ministerului de Interne, despre care vom vorbi la momentul oportun, cit și cu cele ale Compartimentului de Informații Operative din cadrul subsistemului de execuție al SPP, identificat cu controversatul Birou de Informații Politice de la Cotroceni.

Diviziunea Protecție Informativă a preluat prerogativele Direcției IV de Contraintformații a DSS, Diviziunea Contraintformații Economice pe cele ale Direcției II de Contraspionaj sau Contraintformații Economice, iar Brigada Antiteroristă pe de cele ale USLA

FUNDAȚIA SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ

Obiectivul programului

promovarea unei cercetări științifice care:

- reflectă realitatea socială imediată
- oferă informații accesibile unui public larg
- vizează aspecte problematice ale vieții cotidiene
- au preponderent în vedere aspecte specifice, locale, în contextul tranziției

Mijloace și forme de desfășurare

investigații științifice de tipul: sondaj de opinie, analiză de conținut, studiu de caz, experiment etc.

Domenii eligibile

sociologie, psihologie, asistență socială, științe economice, științe juridice, politologie, mass-media, sectorul non-profit, antropologie, estetică, lingvistică

Se acceptă proiecte individuale, de grup sau instituționale, cu durata cuprinsă între 1-6 luni, elaborate de persoane sub 35 de ani (elevi, studenți, cadre didactice, cercetători, jurnaliști etc.)

BURSE DE CERCETARE

Programul de sprijinire a cercetării de scurtă durată în domeniul științelor sociale

Solicitanții trebuie să prezinte o descriere a proiectului, un Curriculum Vitae și o evaluare a costurilor implicate de realizarea cercetării

Cererile se trimit prin poștă pînă la data de 12 mai 1995 (data poștei), la adresa: Fundația Soros pentru o Societate Deschisă, str. Mărului nr. 5, 3.400 Cluj-Napoca

Sprrijin acordat pe durata cercetării constă din:

- bursă individuală: echivalentul în lei al sumei de 50-80 USD/lună
- acoperirea cheltuielilor implicate de realizarea cercetării (inclusiv publicarea acesteia). Această sumă nu poate depăși echivalentul în lei al sumei de 500 USD

Pentru relații suplimentare vă rugăm să vă adresați doamnei Reka Demeter, coordonator de program, la telefoanele:

064-194078, 064-194079, 064-194077

De la revolta maselor la trădarea elitelor

CHRISTOPHER LASCH,
**Revolta elitelor
 și trădarea democrației**
 (New York: Norton, 1995)

Încă de la începutul ei, democrația americană a fost marcată de o revoltă împotriva elitelor. Veniți dintr-o Europă dominată de ranguri nobiliare, primii coloniști americani au avut marea șansă de a porni de la zero, adică de a se bucura de o absolută egalitate politică ce avea să aducă mai târziu prosperitatea democrației americane. Constituția de la 1787, împreună cu amendamentele care i-au fost adăugate ulterior, a consfințit, în fapt, această stare de lucruri, marcând astfel triumful „clasei mijlocii” asupra rangurilor nobiliare și a privilegiilor aristocratice. Revolta împotriva elitelor a fost, așadar, un acompaniament discret dar continuu al spiritului democrației americane, o componentă esențială a individualismului american.

Cînd Ortega y Gasset publica în urmă cu peste o jumătate de veac olibra sa carte, *Revolta maselor*, puțin erau aceia care și-ar fi putut imagina că democrația va ajunge într-o zi să fie amenințată nu atât de ascensiunea maselor, cât de trădarea elitelor. Timpurile par a se fi schimbat într-o anumită măsură, astfel încît a vorbi astăzi despre revolta elitelor surprinde tot mai puțin. Aceasta este, de altfel, tema ultimei cărți publicate de Christopher Lasch, sugestiv intitulată *Revolta elitelor și trădarea democrației* (New York: Norton, 1995). Pînă la data apariției sale premature, în 1994, Lasch a fost un renumit profesor de istorie la Universitatea din Rochester (New York), cunoscut mai cu seamă pentru neconvenționalele și incitantele sale analize critice ale societății americane. În cartea de față, care trebuie citită în continuarea volumelor sale anterioare (mai cu seamă *Adevărul și singurul paradisi*), Lasch este interesat în a studia cauzele care au făcut posibilă această neașteptată tranziție de la revolta maselor la cea a elitelor. Este acesta un fenomen real? Dacă da, atunci care sînt implicațiile sale?

Elitele și valorile civilizației occidentale

Răspunsul lui Christopher Lasch este lipsit de echivoc: principala amenințare la adresa ordinii sociale și a tradițiilor civilizatoare ale culturii occidentale vine în prezent de la ceea ce el numește „trădarea” elitelor. Cei care se află în vârful ierarhiilor sociale, politice și economice pun astăzi sub semnul întrebării viitorul democrației occidentale într-o măsură mult mai mare decît „masele” de odinioară. Lasch are în vedere aici în egală măsură elitele economice, care controlează circuitul financiar internațional și informațional, dar și elitele culturale și academice, care conduc instituțiile de învățămînt și de cultură. Fixind astfel termenii în care

sînt conduse dezbaterile publice. Nu în ultimul rînd, Lasch se referă și la elitele politice, izolate tot mai mult în turnurile de fildeș ale parlamentelor sau ale altor instituții, paralizate în birocrăția lor internă, care nu face decît să sporească alienarea socială. Aceste elite, afirmă Lasch, au pierdut treptat încrederea în valorile civilizației occidentale, în care au ajuns să vadă doar un sistem al conformismului universal față de cîteva valori utilitare confortabile. Acestea din urmă și-au extins monopolul și asupra celor care pînă mai ieri le contestaseră vehement. Noile elite se simt tot mai puțin legate de marea masă, binele public nu figurează decît foarte rar printre preocupările lor. Un tot mai acut etos al detașării pare să caracterizeze elitele în America, în același timp în care, datorită noilor circumstanțe informaționale, ele se simt, paradoxal, tot mai legate de restul lumii. Acest nou cosmopolitanism, insistă Lasch, prezintă cîteva limite îngrijorătoare. El « cu atât mai paradoxal cu cît lumea contemporană pare a trăi simultan în două planuri. Pe de-o parte, asistăm la ștergerea frontierelor, prin universalizarea principiilor pieței; pe de altă parte, asistăm la o recrudescență a partidarismelor de tot felul, manifestate adesea prin izbucniri violente ale identităților locale.

Totdeauna acestea se reflectă în apariția unei concepții „igienizate” asupra vieții, care nu face însă decît să reflecte în cele din urmă conformismul universal și despotismul elitelor pe care Tocqueville le anticipase profetic cu peste un veac și jumătate în urmă. Corectitudinea politică, acest straniu fenomen american, ilustrează din plin noua concepție, care combină contractele pentru a le uni într-o nouă și ciudată sinteză. În mod paradoxal, însă, în opinia lui Lasch, neîncetata democratizare a confortului pregătește condițiile pentru revoltă și extinderea dominației elitelor. Societatea se îndreaptă în direcția unei polarizări tot mai accentuate, în care noile privilegii, legate în special de educație și putere politică, devin tot mai influente. O consecință a acestei evoluții o reprezintă declinul clasei mijlocii, un fenomen pe care Christopher Lasch îl detectează și în Statele Unite. Semnalul de alarmă pe care îl trage, dincolo de cîteva exagerări, se bazează însă pe fapte obiective. Pătura mijlocie, cu alte cuvinte cei care cîștigă anual între 15.000 și 50.000 de dolari, a scăzut de la 85% în 1970 la doar 58% din populație în 1985, în timp ce veniturile au rămas în general constante în termeni reali (sau au crescut foarte puțin) pentru majoritatea acestei clase. Nu același lucru se poate spune despre elitele economice, a căror situație s-a ameliorat continuu.

Limită? Sau vitalitate și forță a democrației?

Noua pătură managerială a tîns în tot acest timp către o diferențiere tot mai accentuată, manifestată și prin acceptarea unui set nou de valori și principii. Operînd într-un cadru mondial, transnațional, elitele economice devin tot mai cosmopolite și mobile, tot mai puțin legate de un cadru particular și tot mai capabile de a-și asuma diverse identități, adesea conflictuale între ele. Lasch subliniază faptul că dominația pe care noile elite o exercită într-o tot mai mare măsură se bazează nu atât pe proprietate, cît mai ales pe manipularea informațiilor și a expertizei profesionale pe care le dețin. Aceasta explică de altfel accentul crescut puse pe educație și informație, două dintre elementele care contribuie la ascensiunea și consolidarea noilor elite. Sofisticate colegii private, alături de faimoasele universități din Ivy League, sînt instituțiile care contribuie la regenerarea lor. Cambridge (Massachusetts), Princeton sau Silicon Valley nu sînt decît cîteva dintre cele mai cunoscute embleme ale noii „aristocrații” bazate pe informație și educație. Departe însă de a aduce laude sistemului așa-zis meritocratic, Christopher Lasch se arată profund mefient față de adevăratele sale contribuții. Pentru el, meritocrația este doar o parodie a adevăratei democrații, pentru că în cele din urmă face posibil ca noile elite să-și exercite puterea într-un mod irresponsabil, fără a se simți cu adevărat legate de cei pe care li reprezintă sau în slujba cărora se află. O nouă și perversă segregare la astfel naștere. În viziunea lui Lasch, care nu face decît să arate încă o dată tautologia inerentă oricărei „aristocrații a talentului” în condițiile particulare ale societății occidentale la acest sfîrșit de veac și de mileniu.

Cartea lui Christopher Lasch ridică, așadar, cîteva serioase și incitante semne de întrebare la adresa unor recente evoluții în sinul societății americane contemporane. Ea nu e lipsită de un anumit radicalism, care e, firește, contestabil în măsura în care democrația nu e totuși nicăieri mai puternică astăzi decît în Statele Unite. Este caracteristic pentru fiecare regim democratic de a suscita o permanentă și serioasă conversație civică, în urma căreia adevăratele probleme și soluțiile de rezolvare a lor sînt scoase în evidență. Americanii par a încerca, într-adevăr, o secretă și ciudată voluptate în a-și face publice și – uneori – a exagera limitele instituțiilor lor democratice, în același timp în care sînt mîndri de ele și le celebrează permanent. *Revolta elitelor și trădarea democrației* nu face excepție de la această regulă. Semnalele de alarmă sînt – probabil – reale, dar ele nu fac decît să demonstreze în mod paradoxal vitalitatea și forța democrației americane, pentru care revolta împotriva elitelor a fost dintotdeauna o caracteristică fundamentală.

AURELIAN CRĂIUTU

(Subtitlurile aparțin redacției)

EDITURA HUMANITAS

IOAN PAUL AL II-LEA
Să trecem pragul speranței
 (Traducere de Sorin Mărculescu, 286 pag.)

Întă o carte plină de gravitate care, din octombrie 1994, data apariției sale simultane în principalele limbi ale lumii, a spulberat toate recordurile de librărie.

Autor: Ioan Paul al II-lea, acest „Papa al surprizelor”, cum a fost denumit încă de la alegerea sa, produsă împotriva oricărei așteptări, acum aproape 17 ani. La întrebările provocatoare ale ziaristului italian Vittorio Messori, Sfîntul Părinte răspunde fără nici o ezitare, calm, profund, atînt la preocupările indocile și speranțele oamenilor în general, nu numai ale creștinilor catolici.

JAQUES DUQUESNE
Isus
 (Traducere de Petru Creția și Sorin Mărculescu, 302 pag.)

Cel mai răsunător succes editorial francez al anului 1994. De ce? Pentru că Isus de Jaques Duquesne e un roman captivant în sens propriu. Apoi, este cea mai bună și mai împoedă sinteză a celor mai noi achiziții științifice despre viața și lucrarea lui Isus, cartea fiind scrisă sub îndrumarea părintelui François Refoué, exeget de renume mondial. În fine, și de fapt în primul rînd, e un portret emoționant a lui Isus, văzut ca om, adevărat, liber, plin de bucurie, drept, frater, bun, cu Dumnezeu însuși, în manifestarea umanității sale.

EDITURA RAO

THOMAS MANN
Doctor Faustus
 (Traducere de Eugen Barbu și Andrei Ion Deleanu)

„Romanul Faustus îmi este cel mai scump, pur și simplu fiindcă m-a costat cel mai scump, fiindcă am investit în această operă de septuagenar cea mai mare parte din viața mea, din ființa mea launtrică (...)” – declară Thomas Mann despre această carte care, cu siguranță, însușește toate virtuțile prozei acestui inconfundabil clasic al modernității: luciditatea și ironia, elementul ludic și subtilitatea amănunțitului integrat perfect în masiva construcție polifonică.

În editura RAO, seria operelor lui Thomas Mann a debutat cu *Muntele vrăjii*, urmînd să apară, în ediții noi sau revizuite, integrala operelor thomasmanniene.

THOMAS MANN
Doctor Faustus

Cartile noastre pot fi procurate adresîndu-va direct editurii, la C.P. 37-198, București

ceARTă

Salon cu soia

Pentru mulți artiști, existența Salonului Municipal, deschis la galeriile Artexpo (Teatrul Național, etajul 3), reprezintă unica oportunitate de a expune care li se oferă (cu regularitate și gratuitate) anual. De aceea, zece dintre lucrările expuse în acest an fac parte din categoria înlocuitorilor, din categoria „soia”, ce asigură umplutura salamului colectiv al Salonului în cauză. Dar asta nu trebuie să întristeze, întrucât dintotdeauna asemenea manifestări oficiale au reprezentat, pentru marea masă de expoziționiști, un simplu act de prezență, un răspuns scurt și neutru dat cu prilejul strigării catalogului artiștilor (de-abia, încă sau doar în viață). Saloanele de acest fel sînt eminemamente neelective și nu țin seama de o ipotetică, ideală stare de normalitate estetică, în condițiile căreia roștal expunerii unei lucrări de către un artist rezidă exclusiv în nevoia de a face vizibilă – pentru el și pentru ceilalți – o prefață interioară. În lipsa acestei stări de urgență comunicativă, artiștii, „au n-au trebă”, expun la Salon, din inerție ori din pură pretenție, așa cum au făcut de această dată (alegem cîteva nume, întru totul arbitrar, din cele peste trei duzini de neaveniți) Geta Mermeze, Teodor Vesicu, Ruxandra Papa, Nicolae Dumitru, Michaela Nica, Ioan Popa etc. Dar atît despre „soia”. De această dată, Salonul a fost marcat de două fenomene distincte – pe de-o parte, ca și anul trecut, atribuirea premiilor a fost în mare măsură deconcertantă, iar pe de altă parte în acest an au fost expuse cîteva lucrări cu totul remarcabile. În ceea ce privește premiile, cu excepția a două dintre ele, Premiul pentru sculptură al Municipiului București acordat lui Neculai Păduraru și Premiul Uniunii Artiștilor Plastici acordat lui Teodor Moraru, ce răspălesc opere de excepție, toate celelalte distincții au fost distribuite în mod egal aberant. Astfel, Premiul pentru pictură al Municipiului București a revenit lui Marin Gherasim (asupra meritelor cărui a-s-a puș sechestrul de mai multe ori în această rubrică), un artist aflat într-o fază de acuzată mărginare, din care nu se poate salva nici măcar cu ajutorul celor două „Scări” improvizate pentru acest Salon, în care amestecă, cu multă ingenuitate și nedibăcie, lucrări cu motive vechi și acceptabile laolaltă cu intolerabile lucrări noi. La fel, Premiul pentru tineri pictori al Municipiului București, acordat d-nei Florica Prevenda, este dovedit ca nejustificat de însăși ideea de a expune alături două pinze mari ale respectivei, una pe fond albăstrui iar alta pe fond maroniu, în care stau încovrigate cîteva contururi negricioase, esențialmente identice în ambele pinze. Cum poate fi deci premiat un artist care își demonstrează – prin chiar lucrările premiate – îngustimea viziunii plastice? Oare de fiecare dată cînd d-na Florica Prevenda va schimba fondul tablourilor sale va primi un premiu? Dacă pinzele sale, privite de la distanță, nu sînt totuși lipsite de un anumit farmec decorativ, lucrarea prin care Aurel Agripa Mocanu a obținut Premiul pentru pictură al Municipiului București (titulaturile acestor instituții au în ele ceva genuin comunist, care explică, poate, modul absurd în care au fost date premiile) constituie revelația negativă a Salonului, fiind una dintre acele lucrări care te lasă mut, întrucît par atît draperie, mochetă, tapiserie sau tapet, cît și fotografie ori lucrare de ceramică. Dar de ce tablou și de ce premiat? Am încercat să aflăm dacă nu cumva, în subtext, premiul respectiv nu era – așa cum se întîmplă la unele competiții cinematografice de prestigiu – o apreciere negativă, adică o ridiculizare a lucrării. Ciudat, dar lucrurile nu stau așa, premiul a fost dat „pe bune”. Unii n-au nici măcar umor... Oarecum „pe bune” a fost atribuit lui Laurențiu Mogoșanu Premiul pentru tineri sculptori al Municipiului București, întrucît tînăra generație de sculptori se cam lasă așteptată, așa că există suficient spațiu de manevră. „Minotaurul” său, o alcătuire „golem” cam tezistă (iar „teza” golemului îi aparține, în spațiul sculpturii românești actuale, lui Napoleon Tiron), este de fapt privat/vidat de orice dramatism interior, în favoarea unui dramatism de suprafață, dramatismul „facturii”, întrucît monstrul este bicolat din diverse resturi și mărunțisuri colorate. Sigur, este meritul artistului că a convertit întregul conglomerat într-o formă bine structurată, clasică, echilibrind densitatea plastică variabilă a nenumăratelor componente într-un „bloc” estetic percupt. În esență, însă, obiectul rămîne un „Minotaur” de Fond Plastic, o jucărie draguță – și-atît.

Lucrarea care face obligatorie vizitarea Salonului de către orice om interesat de cultura actuală este „Clicus Dacicus”, un bronz de Neculai Păduraru, probabil cel mai semnificativ sculptor în metal la ora actuală, lucrare aflată într-o relație particulară cu restul creației sale, întrucît din seria

obsedantei zeități feminine gigantice, străbătute de țevi și conducte, artistul a păstrat agresivitatea erotică, depășind însă obscuritatea și indecizia morfologică. În timp ce din seria de mici dimențiuni „Vissul lui Iuganu” a reținut formele maladiu-efilate, renunțînd la caracterul suprarealist/ornamental, onic. Astfel, „Clicus Dacicus”, o adevărată himeră a istoriei ce hărțuiește enaștința oricărui autohton înecat în locurile comune ale „măreției neamului”, se înalță fioros și timp pe ghearele-i strimbe de simbol handicapat, ridicîndu-și trupul dubțu de iasmă. În vîntrele cărui sînt înfipte două organe contradictorii, care se neutralizează reciproc – în fața un sex în erecție și în spate o coadă ca o manetă care, pare-se, reglează vizual funcționarea organului din față, reducîndu-l astfel la ridicol. Căpățîna de lup a monstrului, rînjind amenințător, este contrabalansată în spate de un fel de excreșente ale omplăților, din care par să fie tăiată (sau, invers, urmează să crească) o pereche de aripi. Labela fiarei sînt întinse agresiv înainte, dreapta ținînd ridicată o sabie, în timp ce stînga este încordată într-un gest autoritar, de salut fascist, degetele-i de batracian fiind răschirate imperativ, isteric. Întreaga alcătuire se zbate undeva între terifiant și penibil, ca un demon schilod ce-și exhibă puterea erodată de nemiloase neputințe. În „Clicus Dacicus”, Neculai Păduraru atinge o rară calitate, o imediată copieitoare a simbolului, al cărui sens saraștie nu se rătăcește pe cărările complicate ale oniricului abscon, ci trupe opresiv, salvînd forma de orice reziduu ornamental, de orice afectare nemotivată.

Celălalt premiu meritat, atribuit lucrării „Prag” de Teodor Moraru, recompensează un tablou în care, operînd strict între limitele culorilor de predilecție ale lui Mark Rothko, anume negru și oranj-auriu (culorile cu potențial „spiritual” intrinsec), pictorul trece dincolo de abstract, construind o geometrie inedită (la Francis Bacon), puțin neliniștitoare din pricina imposibilității privitorului de a identifica formele și de a delimita spațiile, dar întrucîtva confortabilă datorită echilibrului cromatic ce se organizează în jurul formei centrale negre, o ființă, poate, adormită la hotarul dintre negru și oranj, pe pragul ce despărtează întunericul de lumina orbitoare.

Surprizele pozitive ale acestui Salon nu se opresc însă aici. Lucrări remarcabile expun Ștefan Căliția („Rul roșu”, 1995, o pinză imensă, al cărei

Neculai Păduraru: „Clicus Dacicus” (1991)

protagonist este un porc pe o tribună, co-și expune fuduliile castrate pe o tipică, înconjurată de scenografia tipică, oameni-broască, oameni trași în țepă), Wanda Sachelarie-Vladimirescu (ale cărei pinze sugerează și chiar depășesc modelele, anume pictorițele perioadei interbelice) și Aurel Viad, care și organizează ansamblurile sculpturale într-un fel de altare, ce se „citesc” bidimensional, asemenea policiturilor medievale. Dintre artiștii tineri se detașează Anca Mureșan, Cati Orbulescu și Francisc Chiuaru. „Ichim”, un tablou de Ecaterina Vrană, aduce jară în prim-plan unul dintre cei mai interesanți tineri artiști contemporani care, în flagrantă contradicție cu ambianța artistică *hic et nunc*, aruncă poezie bord orică referințe simbolice, spiritualiste, religioase etc., restrîngîndu-se – ori deschizîndu-se, mai precis – către o istorie, către o narațiune cu motivații și resorturi exclusiv personale, al cărei impact se datorează nu doar abilității compoziționale, ci mai ales corenței și autenticității „pozeții”. O poveste fără „soia”.

ERWIN KESSLER

S-a spus despre Cehov că a reușit să prezinte „inteligența răităcită într-un anumit moment al istoriei”, respectiv în criză. O criză socio-politică, care, inevitabil, generează și o criză psihică. De aceea, vedeta spectacolului lui Alexandru Dărie este hohotul de ris, care circumscrie perfect această lume surescitată ce-și autodivulga vulnerabilitatea și culpabilitățile.

Eroii se înfățișează într-o desăvîrșită inerție morală, marcați de un acut provincialism sufletec. O găunoasă grandomanie le stimulează apela la cirja aspirațiilor mărețe, cînd, de fapt, egocentristri infutabili, își resimt vanitoși inutilitatea. Se amăgesc, perorînd despre un idealism socialist și făcînd elogiul superflui al nuncii. Infuzată de dramaturg și potențată de regizor, simbolistica disimulată a climatului psihologic este în acord cu anotimpurile acțiunii: primăvara nostalgiașilor reanimate; iarna speranțelor rebegite; vara viselor carbonizate; toamna ratărilor relativizate.

„Trei surori”
de A.P. Cehov

la Teatrul „Bulandra”

Scenografa Maria Miu și-a asumat sarcina de a configura cercul vicios al acestei duble stări de spirit, a patetismului derizoriu și a optimismului iluzoriu, printr-o metafizică ambientală pe scena deschisă a Sălii „Toma Caragiu”. Dintru început se sugerează un spațiu claustant – cușcă ipotetică, periodic brăzdată de obscure dire luminose, grații virtuale ce constring existența personajelor la eșec.

Complexat și de originea nobiliară, și de cea etnică, baronul Tuzenbah capătă, datorită lui Marian Răles, dimensiunea vidului existențial cu efect hilar. Pentru că el se amăgănează să pășească din domeniul fabulației în cel al acțiunii: își dă demisia din armată, dar e incapabil să facă abstracție de o simplă injurie, e gata să se însoare, deși în absența iubirii. Partenera în rolul Irinei, Anca Sigartău – marșînd pe răsălul eroinei înainte și după criza de nervi excesiv dilatăta, și Manuela Ciucur – zvăpăiata maturizată grabnic, angoasă de opțiunea întru mariaj și de premoniția unei întimplări fatale. Fatalitatea sortii își propune Solonii al lui Mihai Constantin să o învingă în demersul velleitar, mimînd destinul unui poet damnat, actorul complăcîndu-se în rotațiunea hazului cîinului duelist.

Sporînd penibilitatea nulității oportunistului Kulighin, încornoratul profesor suficient și tolerant, Cornel Scripcaru se amuză și șarjează uneori prea mult. O oarecare exagerare manifestă și Emilia Popescu – expansivă în caricaturizarea Natașei, vulgară uzurpatoare, colerică parvenită prin puterea de timorare și dominare sexuală, dar asperitățile se atenuaseră deja la a doua premieră, susținută cu un aplomb bine temperat. Victima principală îi e soțul, Andrei Prozorov, cărui Dan Arșilean îi sintetizează postura ridicolă de savant virtual și intelectual meșteșugar, de fraier sentimental și gurmănd cartofe.

Dacă Luminția Gheorghiu o păstrează pe Olga într-un con de umbră, Mirela Gorea, cu o discretă cerbie aristocratică, dă tonul evocărilor vesel-triste, împlînd fericit trioul surorilor nefericite. Excelează Oana Pelea, creînd o Mașă anticipat îndoliată, sceptică, zefemist-afectuoasă, conștientă și de compromisul din adolescență, și de cel de la maturitate, bucurîndu-se însă de iubirea nemaisperată, chiar dacă știe cît prețuiește farmecul amantului. Un Vergin în imaginat de Marcel Iureș cu strălucirea ambiguității desăvîrșite a afabilului gafeur, suferînd de logoree cronică, victimizîndu-se, echivîndu-se, cînd îmbătut de dragoste, cînd ametit de șampanie și pînînd rateurile personale pe seama înfrîngerilor generale.

Memorabilă este scena de dragoste consumată în lumina palidă a unei luminări: ea, adulterina lucidă, risînd marea evadare cu ochii umezi de dorință și umilînță; el, rezervat, jenat, anticipînd idila pasageră. Un frison deopotrivă erotic și nevrotic se transmite publicului dinsur cîmpul magnetic propagat în raza spațiului de joc, avînd la un pol tragicii și la celălalt comicii și acționînd la voliajul intenționat de autorul însuși: „comedia buflă”, respectiv farsa tragică.

IRINA COROIU

ION MIRON DAMIAN
ALEGERI PREZIDENTIALE

Stînga cîștigă în mod neașteptat prima manșă

Duminică 23 aprilie, candidatul socialist Lionel Jospin a creat surpriza primului tur al alegerilor prezidențiale franceze. Clasat pe primul loc cu 23,2% voturi, Jospin îl devansează pe primarul Parisului, neogaullistul Jacques Chirac, care nu obține decît 20,6% din voturi. Cel de-al doilea candidat de centru-dreapta și membru al aceleiași partid neogaullist, RPR (Adunarea pentru Republică), premierul Edouard Balladur, obține 18,5% din voturi și este astfel descalificat pentru turul doi al competiției pentru funcția supremă. Cea de-a doua surpriză a acestui prim tur de scrutin este scorul important obținut de candidatul extremei drepte: Jean Marie Le Pen, cu cele 15,1% voturi, obține cel mai important scor al său de la crearea partidului FN (Frontul Național), în urmă cu 21 de ani. În sfîrșit, din cele 40 de milioane de francezi chemați la urne, 21% au preferat să se abțină duminică.

Nici un politolog, și cu atât mai puțin vreun institut de sondaj, nu a fost capabil să prevadă rezultatul acestui prim tur de scrutin. Alegătorul francez, închis în cabina de vot, a fost cel care a avut ultimul cuvînt de spus. De unde și valul de critici care s-a abătut asupra diverselor institute de sondaj încă din primele minute după anunțarea rezultatelor parțiale. Institutele de sondaj și-au argumentat eroarea de apreciere prin faptul că 12% dintre alegători și-ar fi ales candidatul în ziua votului, iar 30% dintre ei erau încă nedecisi în urmă cu o săptămîină. Doar trio-ul ajuns în frunte a fost bine nominalizat de aceste institute de sondaj, ordinea de sosire fiind cea în mod eronat apreciată. Și cînd din trei candidați de frunte doar doi se califică în finală, vă imaginați lesne care a fost atmosfera în sînul diverselor formațiuni politice în momentul primelor estimări.

Lupte interne care adesea au depășit cadrul decent

Campania electorală franceză a fost dominată de la cap la coadă de dueliul fratricid dintre cei doi candidați de centru dreapta, premierul Edouard Balladur și primarul Parisului, Jacques Chirac. Într-o primă etapă, înainte de a-și anunța candidatura la mijlocul lunii ianuarie, premierul Balladur părea gata ales în funcția de președinte. Sondajele îl creditau cu cel puțin 60% din voturi în caz de alegeri prezidențiale. A urmat apoi spectaculoasa creștere în sondaje a liderului neogaullist Chirac, prezent pentru a treia oară consecutiv într-o competiție prezidențială.

Electoratul francez a asistat și arbitrat însă, în felul său, luptele inter-

ne ale dreptei franceze, lupte care adesea au depășit cadrul decent al unei confruntări de idei. În cele din urmă, același electorat a tranșat duminică pentru a-l propulsa în prima linie pe cel pe care nimeni nu-l aștepta. Lionel Jospin era creditat, cu o săptămîină înainte de primul tur de scrutin, cu 20% din voturi, pe aceeași poziție, dacă nu chiar în urma premierului-candidat Balladur. În aceleași sondaje, Chirac era „cotat” cu cel puțin 26% din voturi. În seara rezultatelor însă, singurul care a fost asigurat, încă din prima clipă, că va participa la turul al doilea, a fost candidatul socialist. Pentru a-i cunoaște adversarul, milioanele de telespectatori au trebuit să aștepte în jur de o oră, după care scorul candidatului Chirac a început să se distanțeze de cel al rivalului său, Balladur.

Pentru candidatul socialist, rezultatul de duminică reprezintă, fără îndoială, un adevărat succes. După renunțarea la candidatura socialistă, în decembrie 1994, a fostului președinte al Comisiei Europene, Jacques Delors, Partidul Socialist a încercat cu dispare să-și regăsească un nou suflu. Reușind cu greu să-și impună candidatura chiar și în sînul partidului, Lionel Jospin a fost mult timp marginalizat în această campanie, nereușind să-și impună punctele de vedere decît pe ultima sută de metri. În ciuda numeroaselor scandaluri, PS demonstrează că rămîne în continuare partidul cel mai important de stînga. Nu mai puțin adevărat este faptul că scorul lui Jospin este inferior cu trei puncte celui obținut de președintele François Mitterrand în 1981 și, în general, scorul de astăzi este cel mai slab scor realizat în ultimii 30 de ani de un candidat socialist în primul tur

al alegerilor prezidențiale. „Calificarea la mustață” a primarului Parisului, pînă în ultima clipă marele favorit al acestui tur, reprezintă o contrapartidă pentru Jacques Chirac. Obținînd aproape același scor ca și acum 7 ani, Chirac demonstrează că n-a reușit, cu toate eforturile depuse, să capteze atenția electoratului francez.

Un francez din cinci a votat extrema dreapta

Triadei de virfi urmează însă, cu un scor îngrijorător de mare, candidatul extremei drepte franceze, Jean-Marie Le Pen, cu 15,1% voturi. Partidul său extremist, Frontul Național, își confirmă astfel poziția a patra pe eschierul politic din Franța după neogaullistii din RPR, centristii grupați în UDF (Uniunea pentru Democrația Franceză) și socialistii din PS. Scorul obținut duminică de gruparea extremistă reprezintă, de altfel, un record în Europa Occidentală pentru o astfel de formațiune politică. Dacă mai adunăm și cele 4,7% din voturi obținute de celălalt candidat naționalist, Philippe de Villiers, constatăm cu stupefacție că un francez din cinci a votat, duminică, extrema dreapta. Un vot contestat, de ne-mulțumire, și nicidecum rasist sau extremist, încearcă unii să argumenteze. Analizii politicii franceze și străini par însă mult mai circumspecți și tind să ia în serios acest semnal de alarmă, comentînd pe larg performanța extremiștilor. Candidatura comunistului Robert Hue a reușit să adune 8,7% voturi, un scor onorabil pentru un candidat comunist într-o alegere prezidențială. De altfel, toți comentatorii au apreciat ca bună campania condusă de urmașul lui Georges Marchais. La precedentă alegere prezidențială franceză, din 1988, candidatul comunist din acea vreme, André Lajoinie, nu reușise decît cu greu să obțină 6,8% din voturi. Extrema stîngă, reprezentată pentru a patra oară consecutiv de Arlette Laguiller, a realizat performanța istoriei sale, obținînd 5,3% din voturi, dublul a ceea ce reușise să facă vreo dată candidata Luptei Muncitorești. În sfîrșit, candidatul ecologist Dominique Voynet, a convins 3,3% din alegători, iar outsider-ul Jacques Cheminade a realizat 0,2% opinii pozitive.

Un viitor președinte fragil

Scrutinul de duminică a demonstrat că electoratul francez nu s-a lăsat deloc entuziasmat de vreunul din candidați. Extrema răspîndire a opiniilor confirmă amploarea votului

protestatar și scepticismul alegătorilor față de partidele care s-au aflat de-a lungul ultimilor ani la cîrma Franței. Este adevărat că o primă analiză ne-ar conduce la concluzia că raportul total de forțe dreapta-stînga rămîne, cu și acum doi ani, la legislativele din 1993, 60%-40% și că deci o victorie pe 7 mai a candidatului Chirac ar fi ușor de pronosticat. Premierul Balladur și-a îndemnat de altfel partizanii, încă din prima seară a rezultatelor, să voteze în turul doi cu Chirac. La fel de previzibil, experiențele anterioare o demonstrează, este și viitorul vot al comunistilor în favoarea candidatului socialist. În timp ce Philippe de Villiers a cerut susținătorilor săi să refuze încă șapte ani de președinție socialistă, candidata de extremă stîngă a declarat că se va abține la turul doi. Muncitorii și muncitoarele care au susținut-o vor vota însă, cu siguranță, tot cu stînga. La fel și cei care au votat „verde”. Adunînd însă toate aceste cifre, rămîn de distribuit încă 15% din voturi. Cele ale extremei drepte. Le Pen devine astfel arbitrul meciului final. Cunoscută fiind profunda antipatie a liderului extremist față de primarul Parisului, finala de peste două săptămîni se anunță, din acest punct de vedere, foarte grea pentru Chirac. Ca, de altfel, și pentru Jospin, pe care însă Le Pen l-a calificat luni drept „un om respectabil”. Finaliștii vor trebui, fără îndoială, să facă amîndoi concesii importante pentru a capara electoratul extremist. O eventuală promisiune de introducere în Legea electorală a unei doze de scrutin proporțional, lucru care ar permite mișcării lepeniste să intre în Parlament, va fi un adevărat cal de bătaie al acestor viitoare 14 zile. Charles Pasqua, ministrul de Interne francez și fost susținător al premierului Balladur, a și propus luni această modificare. La rîndul lor, socialistii par și ei tentați de această concesie, pe care au realizat-o, de altfel, pentru scurt timp, în urmă cu cîteva ani, tocmai pentru a slăbi mișcarea dreptei clasice. La ora actuală însă, cei doi candidați rămăși în cursă refuză să negocieze, cel puțin în mod oficial, cu liderul extremist.

Oricare ar fi însă rezultatul final al votului din 7 mai, indiferent de alianțele care se vor forma, viitorul președinte francez, urmașul celor 14 ani de mitterrandism, va fi un președinte fragil. Va fi primul președinte al celei de-a V-a Republici franceze ales cu un scor atât de slab la primul tur de scrutin. Un lucru de care va trebui să țină seama, cu mare atenție, viitorul locatar al Palatului Elysée.

ECONOMISIȚI PÎNĂ LA 33% ABONÎNDU-VĂ DIRECT LA REDACȚIE

ABONAMENTE TRIMESTRIALE CU REDUCERE

reducere 14%
cu ridicare
de la redacție
numai 4.500 lei!

reducere 11%
cu expediere
prin poștă
numai 5.000 lei!

SPECIAL pentru pensionari,
cadre didactice, elevi, studenți, foști
deținuți politici și veterani de război:

reducere 33%
cu ridicare
de la redacție
numai 3.500 lei!

reducere 29%
cu expediere
prin poștă
numai 4.000 lei!

Cei interesați sînt rugați să expedieze
prin mandat poștal suma
corespunzătoare, pe adresa:
**Revista "22", cont 45103533 BCR
Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10,
București.**
Adeverințele (talon de pensie,
adeverințe școlare etc.), valabile
un an, se expediază pe adresa:
**Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1,
București, cu specificarea
pentru Serviciul de Distribuție.**
Abonamentele se pot achita și la sediul
redacției.

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de Asociația EST-LIBERTÉS

CITIZII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista "22" depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Țiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12: (pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235, pentru lire italiene în contul 4020253234) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

	1 an	6 luni	3 luni	sau echiva- lentul în orice monedă converti- bilă.
— zona europeană:	80 \$	40 \$	20 \$	
	140 DM	70 DM	35 DM	
	500 FF	250 FF	125 FF	
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT	
	56 £	28 £	14 £	
— SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$	

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați al redacției (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Redactor-șef: GABRIELA ADAMEȘTEANU; Redactori-șefi adjuncți: RODICA PALADE (societate, cultură); GABRIEL ANDREESCU (politic, filosofie, știință); Director artistic: DAN PERJOVSCHI; Secretar tehnic și redacție: ALEXANDRU CIRIP; Societate: OANA ARMEANU (șef serviciu); Politic: CEZAR PAUL-BĂDESCU; Secreter general de redacție: LAURA TOMA; Corector: RADU DOBANDĂ; Procesare text: FLORIAN TOROPOC; Difuzare: MIRCEA IONESCU (șef serviciu); IOAN CONDOR, VLAD VIERU, CONSTANTIN SATALA; Gestionare: CORNELIA NICULAJE, ADELA BULGARU; Secretariat, difuzare: CRISTINA POPA; Foto-reporter: IULIAN PUIU. Rubrici permanente: ANDREI CORNEA, EMIL HUREZEANU, N.C. MUNTEANU, HORATIU PEPINE, ILIE SERBĂNESCU (comentarii politice și economice); RALUCA SPODE-BRUMARU (parlament); MARIAN CHIRIAC (săptămîni politice, reviste presă); CEZAR BALTAG (istoria religioasă); H.-R. PATAPIEVICI (eseu); DAN C. MIHĂILESCU, MIHAI ZAMFIR, HORIA FLORIAN POPA (cronici literare); ERWIN KESSLER (cronici plastice). Colaboratori: IONAN MUSULEA (Cluj), DANIEL VIGHI (Timișoara). Correspondenți externi: DINU MIHAIL (Chișinău), WILLIAM TOTOK (Berlin), ANDRIAN NICULESCU (Milano), ION MIRON DAMIAN (Paris). Telecomunicații computerizate: "22" Tipărit la FED.

Manuscrisele nepublicate nu se restituie

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08.

ISSN-1220-5761